

SÖZLEŞME UYGULAMASINA KADAR
İNŞAAT İHALE DÜZENİMİZİN GENEL YAPISI

Mukaddes Diker

Anadolu Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Lisansüstü Yönetmeliği Uyarınca
İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

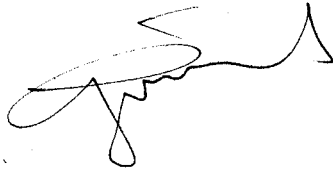
Danışman: Doç.Orhan Yüksel

Şubat-1988

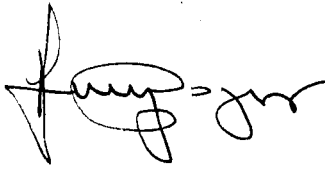
Mukaddes Diker'in YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı "Sözleşme Uygulamasına Kadar İnşaat İhale Düzenimizin Genel Yapısı" başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

23./03/1988

Üye : Doç.Orhan YÜKSEL

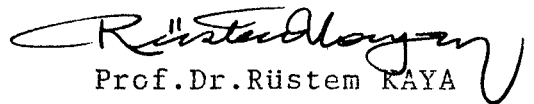
Üye : Doç.Sacit OĞUZ

Üye : Doç.Ömer Rıza AKGÜN

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun **28. MART 1988**
gün ve **.173/5.....** sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Rüstem KAYA

Enstitü Müdürü

ÖZET

İhale mevzuatının karmaşık olması uygulamada zaman zaman güçlükler doğurmaktadır. Soruna çözüm bulabilmek için inşaat ihale uygulamalarının yasama, yürütme ve yargı organlarınca belirlenen sınırlarının bilinmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Bu amaçla 1933 yılından bu yana çıkarılan yasa, yönetmelik, genelge, ... ile yargı kararları ele alınıp yorumlanmış ve inşaat mühendisliğini ilgilendiren kısımları genel hatları ile çizilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, kapsam olarak çok geniş olması nedeni ile yalnızca sözleşme uygulamasına kadar olan kısım ele alınmıştır.

SUMMARY

Complex bidding regulations sometimes produce difficulties. To solve this problem it is necessary to know and interpret constructing bidding application limits, which are set up by legislation, government and law institutions. For this reason, all laws, regulations, memos, ..., jurisdictional sentences issued since 1933 are studied and commented and tried to determine the parts of those which refer to civil engineering profession.

In this work, because the scope is held very large, only parts, which expand until contract applications, are analyzed.

Tez alışmam sırasında değerli vakitlerini ayırarak
gerekli yardım ve desteğini esirgemeyen Sayın Hocam
Doç.Orhan Yüksel'e teőekkürü bir borç bilirim.

Mukaddes DİKER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
SUMMARY	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. İHALE ÖNCESİ HAZIRLIK VE İŞLEMLER	4
2.1. Arsa Seçimi ve Temini	4
2.2. Uygulama Projelerinin Hazırlanması	5
2.3. İhale Talebinde Bulunulması	6
3. İHALE DOSYASI HAZIRLIĞI	9
4. İHALE YÖNTEMLERİ	12
4.1. Kapalı Teklif Yöntemi	13
4.2. Belli İstekliler Arasında Kapalı Teklif Yöntemi	13
4.3. Açık Teklif Yöntemi	14
4.4. Pazarlık Yöntemi	14
4.5. Yarışma Yöntemi	16
5. İHALELERDE DUYURULAR	17
6. İHALELEYE KATILMADA ÖNSEÇİM	25
6.1. İhaleye Katılma (Yeterlik) Belgesi	26
6.2. Belge Komisyonlarının Kurulması	27
6.3. Belge Komisyonlarının Çalışması	28
6.4. İhaleye Katılamayacak Olanlar	33

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
7. İHALE KOMİSYONLARININ KURULMASI VE ÇALIŞMASI	37
7.1. Komisyonların Kurulması	37
7.2. Komisyonların Çalışması	39
8. ÖNERİLERİN VERİLMESİ	43
8.1. Önerilerin İdareye Verilmesi	43
8.2. Önerilerin Açılış Zamanının Belirlenmesi	44
8.3. Dış Zarfıta Yer Alan Belgeler	45
8.3.1. Geçici güvence belgesi	46
8.3.2. İhaleye katılma belgesi	52
8.3.4. Noterden onaylı imza sirküleri	53
8.3.5. Diğer belgeler	53
8.3.6. İç zarf	53
9. ÖNERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	59
10. SÖZLEŞME EVRESİ	63
10.1. İtâ Amiri	64
10.2. İtâ Amiri Onayı	66
10.3. Maliye Bakanlığı Vizesi	67
10.3.1. Vize için bakanlığa önyazı yazılması	68
10.3.2. Vize dosyasında bulunması gereken belgeler	69
10.4. İhalenin Tebliği	70
10.5. Sözleşme Yapılması	72
10.5.1. Yükleniciye düşen görevler	72
10.6. Sayıştay Vizesi	77
10.6.1. Tescil için Sayıştay'a önyazı yazılması	77
10.6.2. Sözleşme dosyalarında bulunması gerekli bilgiler	78

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
11. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKLAR DİZİNİ	83

SİMGELER VE KISALTMALRA DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
İs.Y.	2942 Sayılı İstimlâk Yasası
İh.Y.	2886 Sayılı İhale Yasası
m	Madde
A.O.Y.	1164 Sayılı Arsa Ofisi Yasası
D.P.T.	Devlet Planlama Teşkilatı
B.İ.G.Ş.	Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi
B.K.	Borçlar Kanunu
D.M.K.	Devlet Memurları Kanunu
D.İ.G.	Devlet İhaleleri Genelgesi
M.U.K.	Muhasebe-i Umumiye Kanunu
İh.Şart.	Yapım İşleri İçin Kapalı Teklif Usulü İle İhale Şartnamesi
K.H.K.	Kanun Hükümündeki Kararname
B.İ.G.	Bayındırlık İşleri Genelgesi

1. GİRİŞ

Türkiye de inşaat ihalesi uygulamalarında ihale yasa-sı, Muhasebe-i Umumiye Yasa'sı, Tebligat Yasa'sı, Borçlar Yasa'sı, Sayıştay Yasa'sı, ... gibi birçok yasa kullanılmaktadır. ayrıca ihale uygulamasında etkinliği en fazla olan ihale yasa-sı da pek çok değişik konuya hizmet etmek amacı ile hazırlanmıştır. Kıymetli eşya alımı, inşaat yaptırılması, göllerin kiralanması, otlakların kiraya ve-rilmesi,... gibi birbirleriyle bağlantı kurulamayacak işler aynı yasa ile çözülmektedir. 1930 lu yılların başlarında yürürlüğe giren 2490 sayılı İhale Yasası eko-nomik gidişe paralel olarak yenilenemediği için zaman zaman yasa maddelerinde değişiklikler yapılmış, bazı boşlukları doldurmak amacı ile yargıya başvurulmuş ve oradan alınan ka-rarlar ihale düzeninin temelinde önemli görevler üstlenmiş-tir.

Yürütmenin, özellikle 1960 lı yıllardan sonra sık sık çıkardığı kararnameler de bu amaca hizmet etmişlerdir.

İnşaat ihalelerini uygulayanların bu karmaşa içinde kendisi için gerekli olan bilgileri derleyip toparlaya-bilmesi pek mümkün olmamakta, hukukçular da bir özel yasa uygulaması olması nedeni ile bu alana eğilmek istememekte, ya da teknik özelliği nedeni ile sorunların çözümünde et-kili olamamaktadırlar.

İnşaat ihalesi, uygulama açısından birkaç evreye ayrı-labilir. Bunlardan ilki sözleşme öncesi ve sözleşme aş-a-ması olarak gösterilebilir. Sözleşme uygulaması ve sözleş-menin sona erdirilmesi ve nihayet sözleşme sonrası diğer evreleri oluştururlar. Yargı açısından ilk evrenin Danış-tay'ı, sözleşme uygulamasının Sayıştay ve Yargıtay'ı ilgi-lendirmesi de bu ayrımı kolaylaştırmaktadır.

Oldukça uzun çalışmayı gerektireceği için bu tezde tüm evrelerin incelenmesi yerine sözleşme yapılmasına ka-dar geçen evre incelenmiştir. Çalışmada eski ve yeni ya-

sanın görüşleri, ilgili yargı kararları ve yürütmenin koyduğu eski ve yeni kurallar, uyumsuzlukların yoğunlaştığı sorunlardagöz önüne alınmış ve zaman zaman bu koşullar altında ne yapılması gerektiği araştırılmış ve genel bir kural konulmaya çalışılmıştır.

Devlet ihale sistemimizin tarihçesi şöyle özetlenebilir (Gönen ve Işık, 1984):

Osmanlı İmparatorluğu zamanında satınalmaları yürütmek için 1857 yılında bir nizamname hazırlanmıştır.

1914 tarihli ek bir nizamname ile satın almalar ilave olarak bazı yapım işlerinin de, bakanların iznine gerek olmadan ihaleye çıkarılabilmesi kabul edilmiştir.

4 Haziran 1919'da çıkarılan ve 1921'de yasalaşan bir kararname ile 500 lirayı aşan alımların Maliye Bakanlığı'nda kurulmuş olan Tevhidi Mübayaat Komisyonu eliyle yapılması sağlanmıştır.

1921 yılında ek bir kararname ile dairelerin acil gereksinimleri için bazı ayrıcalıklar getirilir.

Kurtuluş Savaşı sırasında gereksinimlerin başkomutanlık emirleri ile ve Bakanlar Kurulu kararı ile sağlanması yoluna gidilmiştir.

22 Nisan 1925'de 661 sayı ile yürürlüğe konulan Müzayede, Münakaşa ve İhale Kanunu ile hükümet adına yapılacak her türlü satınalma, satma, kiraya verme, yapım onarım, keşif, taşıma ve benzeri işlerin Kapalı Zarf, Açık Eksiltme ve Artırma ve Emanet yöntemlerinden hangisine göre yürütüleceği hükümlere bağlanır. Daha sonra bu yasaya ek olarak 1926'da, 799, 878 ve 1300, 1929 yılında 1540 ve 1633 yılında 2338 sayılı yasalar çıkartılır.

1925 yılında pek çok yasada modern esaslara göre değişiklikler yapılmasına karşın İhale Yasası'nda böyle bir çalışma yapılmamıştır.

1980 li yıllara kadar kullanılacak olan 2490 sayılı yasa 10 Aralık 1934'de "Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu"

adı ile yürürlüğe girer. Bu yasa, yayınlanmasını izleyen yıllarda günün ihtiyaçlarını karşılar, ancak, İkinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemlerde, dünya ve Türkiye ekonomisi yapılarında büyük değişiklikler olması, yasayı yetersiz kılar. Nisan 1946'da 4876 sayılı yasa ile parasal limitler artırılarak yasada ilk değişiklikler yapılır. Ocak 1979'da yasanın bir çok maddesi değiştirilir ve 4876 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır.

2490 sayılı yasa'nın mali hükümlerin dışında da katı kurallar içermesi, değişik idarelerin sorunlarını bu yasa hükümlerine göre çözümleyememesi nedenleriyle, idareler ya özel yasalarla veya yönetmeliklerle kendilerini bu yasanın kapsamı dışında tutarlar. Yaklaşık bir fikir vermesi amacı ile şu rakamlar verilebilir (Türkoğlu ve Egemen, 1980);

Yasalardaki özel hükümler nedeni ile ihale işlemleri kısmen ya da tamamen 2490 sayılı yasa dışında bırakmak için; Genel Bütçeli İdareler'de 51, Katma Bütçeli İdarelerde 15, Belediye ve Özel İdarelerde 12, İktisadi Devlet Teşekkülleri'nde 13 ve diğer devlet kurum ve ortaklıklarında 17'nin üzerinde yasa çıkartılmıştır.

2490 sayılı yasaya bağlı olmayan genel katma bütçeli daire ve idarelerin "ihale yönetmelikleri"nin sayısı 50'nin üzerindedir. Son olarak 8.9.1983 Tarihinde Danışma Meclisi'nde kabul edilip 10.9.1983 gün ve 18161 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ve 1.1.1984 tarihinde 2886 sayılı yasa yürürlüğe girer. Yasa düzenleme açısından yapım sırasına daha uygundur. Ancak yapılan değişiklikler yukardaki sorunları çözememekte, bunun yanı sıra "uygun bedelde" görüldüğü gibi yeni sorunlar getirmektedir.

2490 sayılı yasa zamanında alınan yargı kararlarının ihale uygulamasında halen büyük etkinliklerinin olduğunu da belirtmek gerekir.

2. İHALE ÖNCESİ HAZIRLIK VE İŞLEMLER

2.1. Arsa Seçimi ve Temini

İhaleye gidilebilmesi için öncelikle inşaatın yapılacağı arsanın temin edilmiş olması, bunun yanında, gerekiyorsa, imar durumuna ait bilgilerin de elde edilmesi gerekir. Arsa temin edilmiş olması şartı bina ve benzeri inşaatlar dışındaki ihalelerde aranmaz (İh.Y., m 2).

Yatırımcı kuruluşun elinde mevcut arsası bulunabileceği gibi, yatırımın kabul edilip Resmi Gazete'de yayınlanmasından sonra da uygun olan arsayı temin etme yoluna gidilebilir.

Yatırımcı kuruluşun elinde inşaat için uygun arsası yoksa gerekli arsayı Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne bildirerek Arsa Ofisi eliyle sağlamak zorundadır. Ancak istekleri dört ay içinde karşılanmazsa veya bu süre için de karşılanamayacağı bir yazı ile bildirilirse kamu kuruluşları ihtiyaç duydukları arsaları hazine, belediye veya diğer kuruluşlardan sağlayabilirler. Ancak bu şekilde temin edilen arsa ve arazilerin ölçekli krokileri ile kullanım amacı cins, miktar ve diğer özelliklerinin en az altı ay içinde Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi gerekir (1).

Belediye, hazine veya diğer kamu kuruluşları ve Arsa Ofisi eliyle arsa temin edilemezse kamulaştırma veya mal sahibiyle anlaşarak, satın alma yollarına da başvurulabilir. Bu halde arsa veya arazinin tasarruf durumunu gösteren kadastro haritası temin edildikten sonra taşınmazın sahipleri, yüzölçümü, tahmini rayiç bedeli ve imar durumu tesbit edilir. Varsa imar çapı alınarak arsanın kanalizasyon,

¹A.O.Y., m 12: Abama ve Gönüla1'dan

yol, su, elektrik, telefon gaz gibi bağlantıları planda gösterilir (1).

Daha sonra kıymet takdir komisyonu toplanarak (İs.Y., m 10) kıymet takdiri yapar (İs.Y., m 11) ve bunu maliklere tebliğ eder (İs.Y., m 13: Abama ve Gönülal'dan).

Satınalma komisyonu ile arsa sahipleri anlaşırarsa arsanın kamu idaresi adına tescili yapılır (İs.Y., m 18). Aksi halde kamu yararı kararı alınarak kamulaştırma yapılır (İs.Y., m 17: Abama ve Gönülal'dan).

Yukarda anlatılan usullerden hangisi ile arsa temin edilmiş olursa olsun imar durumu, boyutları yol, kanalizasyon, telefon gibi bağlantıları ile zemin durumu, topoğrafik durum veya heyelan bölgesinde olup olmadığı hususları gözönünde bulundurulmalıdır (1). Bunun için "Arsa Bilgi Formu" veya "Zemin Sual Fişi" denilen bir form kullanılır. Ve elde edilen sonuçlar bir rapora bağlanır.

2.2. Uygulama Projelerinin Hazırlanması

Kamu kurum ve kuruluşlarınca ihale yoluyla veya emanet olarak yaptırılacak bina ve tesislerin uygulama projeleri (mimari-betonarme, tesisat);

- a) İmar Kanunu ve konuya ait diğer mevzuata,
- b) Binanın yapılacağı yerin belediyesi tarafından hazırlanmış olan imar yönetmeliğine,
- c) Bina (veya tesisin) özelliklerine uygun olarak yapılmalıdır.

Projeler aşağıdaki usullerden bir veya bir kaçının kullanımı ile elde edilirler.

1. Yarışma usulüyle ihaleye çıkarılıp yarışmayı kazanan proje müellifleri ile sözleşme yapılarak. Bu

¹Yeşilada ve Hakman, 1975

işlerin mesleki kontrollülük hizmetleri projesi uygulanacak olan yarışmacıya, pazarlıkla ihale edilebilir (İh. Y., m 52).

2. Yaptırılacak bina veya tesisin (ihtiyaç programı veya avan projesi üniteleri denetimi altında proje bürolarına ihale edilerek (İh.Y., m 44; m 51)
3. İlgili kamu kuruluşlarının proje üniteleri tarafından hazırlanarak. Sözleşmede aksi belirtilmedikçe projeler idare tarafından düzenlenir (1).
4. Sözleşme ile uygulama projelerinin tamamı veya bir kısmını hazırlamakla müteahhid yükümlü kılınarak (BİGŞ m 10).

Projelerin hazırlanmasında Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanan ve yayımlanan mühendislik ve mimarlık projeleri düzenleme esaslarını belirleyen şartnamesine de uyulması gerekir.

2.3. İhale Talebinde Bulunulması

İhaleye gidilebilmesi için yatırımcı kamu kuruluşu tarafından ihale talimatı alınması gerekir. İhale talimatı alınırken izlenen yol şöyle sıralanabilir;

- Yatırımı gerçekleştirmek isteyen kuruluş ihtiyacına göre bir "Ön Proje Formu" düzenler. Ön Proje Formu işin toplam maliyetini, süresini, yıllara göre ödenek dilimlerini kapsar. Bu form Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca incelenir ve yatırım programı teklifi ile birlikte DPT'na gönderilir.
- Yatırım programı teklifi DPT'da, DPT, ilgili yatırımcı kuruluş ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

yetkililerinin katılmasıyla görüşülür. DPT da programa alınması uygun görülürse bu yatırım program numarası verilerek konu yüksek planlama kuruluna (YPK) intikal ettirilir.

- YPK tarafından da uygun görülmesi halinde konu TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda daha sonra da Genel Kurul da görüşülerek kabul edilir. Kabul edilen yatırımlara bir yatırım programı numarası verilir. Daha sonra bu yatırım programı numarasıyla Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe girer.

Resmi Gazete'de yatırım programı yayınlandıktan sonra ilgili kuruluş ihale talimatı almak için aşağıda sıralanan evraklar ve bir ön yazı ile Bakanlığı başvurur.

1. Arsaya ait bilgiler

- 1.1. Arsanın tapusu (veya tapu yerine geçecek evrak)
- 1.2. Arsa Bilgi Formu
- 1.3. Vaziyet Planı. Seçilen arsa üzerinde inşaatın nasıl yerleştirileceğini gösteren plandır. İmara uygun olarak inşaatı düşünülen yapının bina yüksekliği kotları, komşu parsellere ve yola yaklaşma durumu ölçüleriyle verilir.

- 2. Metraj. Metraj imalatın ölçülendirilmesidir. Bir imâlattaki kalemlerin birimleri cinsinden toplam miktarıdır. Her imalât kalemi için uygulama projelerindeki ölçü miktarına göre metraj hazırlanarak her kalemin inşaatın tamamı içerisindeki toplam miktarı bulunur.

- 3. Keşif. İnşaat işlerinde ilk keşif özeti mimari ve tesisat uygulama projeleri esas alınarak bulunan her kalem imalâta ait toplam miktarın birim fiyat cetevelllerinden alınan birim fiyatla çarpılması ile hazırlanır. Mimari, tesisat projeleri için ayrı ayrı olarak hazırlanan bu rakamlar toplanarak ilk keşif bedeli bulunur. İlk keşif özetleri dü-

zenleyenler, inceleyenler ve yetkili itâ amiri tarafından imzalanarak dosyasına konur.

İlk keşif özetinin düzenlenmesi sırasında işin uygulama projeleri ve detayları, yoksa keşif özeti avan, projeler üzerinden yapılır. Betonarme betonu, kalıp ve betonarme demiri için uygulama sonuçlarından çıkarılan pratik miktarlar kullanılır. Örneğin 1 m² inşaat alanı için 0.380 m² betonarme betonu, 1 m³ betonarme betonu için 80-110 kg betonarme demiri, 70-100 m² kalıp kullanılır (Arlı, 1985).

Düzenlenen ilk keşif özeti işin gerçek maliyetine (2. keşfine) mümkün olduğu kadar yakın olmalı, bunun için metrajlar doğru ve eksiksiz, proje ve mahal listesine uygun olarak hazırlanmış olmalıdır. Ancak ilk keşfe esas metrajlar ne kadar titizlikle hazırlanmış olursa olsun, zeminin cinsinde ve derinliğinde meydana gelen değişiklikler, inşaat safhasında olabilecek değişiklikler nedeniyle yine de değişikliğe uğrayabilir. Bu nedenle ilerde olabilecek imalatlar miktarları düşük tutularak keşif özetine alınır.

İlk keşif özetinin düzenlenmesinde evvelce, benzer yapılanların çıkarılmış 1 veya 2 keşif özetlerinden de yararlanılabilir.

Metrajların yazılmasında bir sıra izlenmelidir. Birkaç bloktan oluşan yapılarda metrajlar, her blok için ayrı ayrı yapılmalıdır

3. İHALE DOSYASI HAZIRLIĞI

İhaleye çıkarılacak işlerde, isteklilere, iş hakkında gereken bilgiler verilmelidir. Bu bilgileri iki ana grupta toplamak mümkündür.

1. Bütün yapım işlerinde, ortak olarak tanımlanabilecek bilgiler, yapıda kullanılacak malzemenin teknik özellikleri, yapım sırasında uyulması gereken teknik kurallar, tüm sözleşmelerde, idare ile yüklenici arasında ortak koşullar (yer teslimi, iş programı yapılması, proje teslimi, hak-ediş hazırlanması,...), imalatların tanımları, birim fiatlar, birim fiatları oluşturan makina, malzeme ve işçilik bedelleri, bu giderlerin analizleri, bu tür bilgileri oluşturur. Tüm yapım ihalelerinde bu bilgiler için yukardaki açıklama süresine göre, "Genel Teknik Şartname", Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi, Birim Fiat Tarifleri, Birim Fiat Cetvelleri, Baiçler, Genel Fiat Analizi adlı dökümanlar kullanılırlar.

İsteklilerin ihtiyaç duydukları bilgileri bu dökümanlardan öğrenecekleri varsayılır.

2. Yalnızca İhalesi Yapılacak İşe Özgü Bilgiler:

İşin keşif bedeli, teknik özellikleri işe başlama ve bitirme tarihi, gecikme cezası, güvence miktarları,... gibi bilgiler bu tür bilgileri oluşturur.

İsteklilere bu bilgileri ulaştırmak için ihale şartnamesi ve sözleşme tasarısı kullanılır. Şartnameler idarelerce hazırlanır (İh. Y., m 7).

İhale konusu işe özgü olan bu bilgiler ve karşılaşılabilecek durumlar şöyle sıralanabilir:

- İşin niteliği cins ve miktarı (İh. Y., m 7/a),
- Bedel Tahmini (İh. Y., m 7/c),

Tahmin edilen bedel idarelerce tespit edilir veya ettirilir (İh.Y., m 9). Bedelin doğru tahmini yapım işlerinde

oldukça önemlidir. Eksiltmelerde tahmin edilen bedelin düşük tutulması halinde ihaleye talep az olur veya teklif edilen bedeller daha yüksek olabileceğinden ihale yapılamayabilir. Bedel tahmininin yüksek yapılmış olması halinde ise hazine zararı meydana gelir. Bu nedenlerle bedel tahmininin idarelerce sağlıklı olarak belirlenmesi gerekmektedir (Gönen ve Işık, 1984).

Yukarda sözü edilen durumları önlemek için yasada (İh.Y., m 15) ihale komisyonlarına gerektiğinde ihale dosyasını idareye iade etme yetkisi verilmektedir.

Yapım işlerinde tahmin edilen bedel kavramı yerine inşaatın keşfi kavramı kullanılmaktadır. Keşif yapılacak işin matrajının fiyatlandırılması ile elde edilir.

Metraj, tip yapılarda tatbikat projelerine diğer yapılarda ise avan projeye dayanılarak hazırlanır.

Keşfi oluşturan 2. unsur birim fiyatlarıdır. Birim fiyatları hazırlama yetkisi Bayındırlık ve İskân Bakanlığına aittir (180 sayılı K.H.K).

Yapım işlerinde bedel tahmini yapılmadan anahtar teslimi (götürü usul) usulüyle ihale yapılamaz (180 sayılı K.H.K)

Keşifte herhangi bir eksik ya da yanlış hesaplama karşı önlem olmak üzere "bilinmeyen masraflar" şeklinde bir kalem alınması uygun değildir (1).

Daha önce yapılmış olan ihaleye talip çıkmadığı için yeniden ihale yapıldığında, ihale yılı birim fiyatlarına belirli oranda zam yaparak ihale yapılması da uygundur (2).

- Geçici güvence miktarı (İh.Y., m 7/c).

Geçici güvence miktarı tahmin edilen bedelin % 3 unden az olamaz (İh.Y., m 25).

¹ Sayıştay Daireler Kurulu K. T 22.9.1982

² Sayıştay 2.Daire Kararı T 31.8.1977

- İşin yapılma yeri, teslim etme, şekil ve şartları (İh.Y., m 7/d).
- İşe başlama ve bitirme tarihi, gecikme halinde alınacak cezalar (İh.Y., m 7/e).
- İsteklilerde aranan belge ve şartlar (İh.Y., m 7/f).
- Vergi, resim ve harçlarla sözleşme giderlerinin kimin tarafından ödeneceği (İh.Y., m 7/i).
- Ödeme yeri, şartları ve avansa ilişkin bilgiler (İh.Y., m 7/j).
- Sözleşme konusu işlerin malzeme veya birim fiatlarındaki değişiklikler nedeniyle eğer ödenecekse fiyat farkının ne şekilde ödeneceği (İh.Y., m 7/k).
- Süre uzatımı verilecek haller ve şartlar (İh.Y., m 7/l).
- Erken bitirme primi verilecekse miktarı, şartları ve ödeme şekli (İh.Y., m 7/m).
- Uyuşmazlıkların çözüm şekli (İh.Y., m 7/n).

3. İhale Dosyasında yukarıda sayılan bilgilerden başka gerekli mimarı, statik tesisat projeleri de bulunur.

4. İHALE YÖNTEMLERİ

İhale yasasına göre, bu yasa kapsamına giren işler aşağıdaki yöntemlerden biri ile ihale edilirler.

- a. Kapalı teklif yöntemi
- b. Belli istekliler arasında kapalı teklif yöntemi.
- c. Açık teklif yöntemi.
- d. Pazarlık yöntemi.
- e. Yarışma yöntemi.

Yasanın ilgili maddelerinde, parasal sınırlar ve işin özelliklerine göre ihale yöntemlerinden hangilerinin seçilebileceği belirtilmiştir. İdareler bu yöntemlerden herhangi birini seçerken, idarenin menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdırlar.

İhale yöntemlerinden herhangi biri için yasada belirtilen sınırlardan kurtulmak amacıyla önceden belirtilen ihtiyacın daraltılması yoluna gidilemez (1), ya da aynı amaçla ihale konusu işler kısımlara bölünemez (İh.Y., m 2). Ayrı ihale yöntemlerinin uygulanmasını gerektiren işler aynı ihale içinde toplanamaz (2).

İhale yasasının temel ilkesi, ihtiyaçların en iyi şekilde ve zamanında karşılanmasını sağlamaktadır (İh.Y., m 2). Bunu gerçekleştirmede de rekabet unsurunun önemi çok büyüktür. Kapalı Teklif yönteminde teklifler yazılı olarak yapıldığı için rekabet daha iyi sağlanır, böylece de fiyatlar idare lehine gelişir.

Tezde kapalı teklif yöntemiyle yapılan ihalelerin akışı izlenmiştir.

¹Sayıştay Genel Kurul Kararı, T. 4.6.1959 2475/2

²Sayıştay Daireler Kurulu Kararı, T. 31.1.1973 K 158/1

4.1. Kapalı Teklif Yöntemi

Devlet ihale yasasında esas olan ihtiyaçların Kapalı Teklif Yöntemi ile karşılanmasıdır. Ancak özel ve zorunlu durumlar için istisnalar getirilmiş ve bu durumlarda diğer yöntemlerden hangilerinin uygulanabileceği kurallara bağlanmıştır. Kapalı Teklif Yöntemi tezin başka bir bölümünde ayrıntılı olarak incelenmiştir (bkz. Bölüm 8).

4.2. Belli İstekliler Arasında Kapalı Teklif Yöntemi

Özelliği dolayısıyla işe, üstünlüğü, teknik gücü kanıtlanmış isteklilerin katılmasının gerekli olduğu halde belli istekliler arasında kapalı teklif yöntemi uygulanır.

Bu yöntemde, teknik yeterlikleri, güçleri, idarece kabullenilmiş en az üç isteklinin ihaleye katılması zorunludur (İh.Y., m 44).

İstekli tâbiri ihaleye katılarak teklif veren kişiyi tanımlanmaktadır. Davet edildiği halde teklif vermek suretiyle ihaleye katılmayan kişiler istekli olarak kabul edilemezler. Üç veya daha fazla kişinin davet edilmiş olmasına rağmen üçden az kişinin katılması halinde bu yöntem için istenen sayı sağlanmış sayılmaz (1).

İsteklinin üçden az olması halinde Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın uygun görüşüne dayanılarak Bakanlar Kurulu'ndan izin alınması gerekir (İh.Y., m 44).

Belli istekliler arasında kapalı teklif yönteminde de, ihale yasasının esası olan gizlilik ve rekâbet unsurunun korunması amacıyla teklif (kapalı zarf) yöntemi benimsenmiştir. İlan yapıp yapılmaması serbest bırakılmıştır (İh.Y., m 44). Eğer idare gerek duyarsa ihaleye davet

¹Sayıştay I. Daire K. T.7.8.1984 K 984/46

amacıyla "ön seçim" ilânı yapılır. Ön seçim 2990 sayılı yasayla getirilmiş bir değişikliktir. Bu ilânda, ilânla ilgili yasa maddesi hükümlerine uyulması zorunlu değildir.

İhaleye katılacak olan isteklilerin adları belirtilmek suretiyle, ihaleden önce, bağlı bulunulan bakanlıktan onay alınması gerekir. İstekli adları doğrudan idarece tesbit edilebilir veya "ön seçim ilânı" üzerine başvuran isteklilerden seçilebilir (İh.Y., m 44).

4.3. Açık Teklif Yöntemi

Bu yöntem ancak, tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu'nda belirtilen sınırdan kalan işler için uygulanır (İh.Y., m 45).

Genellikle Bütçe Kanunu'nda pazarlık yöntemi için belirtilen parasal sınırlar açık teklif yöntemi için belirlenen değerlerden daha düşüktür. Bu nedenle pazarlıkla yapılabilecek ihaleler açık teklif yöntemi ile de yaptırılabilir.

Açık teklif yöntemini aşan işler hiçbir zaman açık teklif yöntemi ile yapılmaz.

Yasada belirtilen miktarlar arasında kalan işler yasada belirtilen yöntemlerle yapılmalıdır (1). Açık teklif yöntemi sınırını aşan işler hiç bir zaman bu yöntemle yapılamaz.

4.4. Pazarlık Yöntemi

Aşağıda sıralanan özellikleri taşıyan ihale konusu işler pazarlıkla yaptırılır.

- a) Yer, özellik ve nitelikleri itibariyle her yıl Genel Bütçe Kanunu'nda gösterilecek belli tutarları aşmayan ve süreklilik göstermeyen işler (İh.Y., m 51/a).

b) Önceden düşünülmesi mümkün olmayan ani ve beklenmeyen olayların ortaya çıkması üzerine acele olarak yapılması gerekip, kapalı veya açık teklif yönteminin uygulanmasına yeterli süre bulunmayan işler (İh.Y., m 51/b).

"Acil hâl" in olup olmadığına dair takdir yetkisi idareye aittir (1).

c) Özellikleri nedeniyle belli isteklilere yaptırılmasında yarar görülen her türlü hizmet, eğitim, araştırma, etüd ve proje planlama, müşavirlik, keşif, harita, işleri (İh.Y., m 51/i).

a,b,c maddelerinde sıralanan bu işlerin pazarlıkla yapılması kararlaştırılmışsa, önceden Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşü alınır. Şartname düzenlenmesi, tahmini bedel tesbiti, teminat alınması ve sözleşme yapılması zorunlu değildir (İh.Y., m 51).

d) Kapalı teklif yöntemi ile yapılan ihalelerde, istekli çıkmadığı veya teklif olunan bedel komisyonlarca uygun görülmediği takdirde iş yeniden aynı yöntemle ihale edilir veya idare yararı görüldüğü takdirde, ihalenin bitiş tarihinden itibaren 15 gün içinde iş pazarlıkla yaptırılır (İh.Y., m 43). Bu 15 günlük süre, işin pazarlık yoluyla ihale edilmesine başlanmış olması için gerekli süredir, bunun "işin pazarlıkla yapılıp bitirileceği" süre olarak anlaşılması ve uygulanması yanlıştır (2).

d bendinde yazılı nedenle pazarlık yöntemi seçilmişse ilân yapılması zorunlu değildir (3).

¹Yargıtay 15. H.D. T.11.5.1978 E.978/310 K.978/1015

²Sayıştay 1. Daire K. T.26.8.1961 4359

³Sayıştay İçtihadı Birleştirme Kararı T.31.5.1971 K3515/1

e) Açık teklif yöntemi ile yapılan ihalelerde istekli çıkmadığı, isteklilerin belgeleri veya son teklifleri uygun görülmediği takdirde, yeniden aynı usulle ihale açılır veya idare yararı görüldüğü takdirde ihalenin bitiş tarihinden itibaren 15 gün içinde iş pazarlık ihale edilir (İh.Y., m 49).

d ve e maddelerine dayanılarak işin pazarlıkla yaptırılabilmesi için ilk ihale işleminin (kapalı veya açık teklif yöntemi ile yapılan) yasada belirtilen şekliyle gerçekleştirilmiş olması gerekir. Diğer bir ifade ile hukuken geçerli olmayan ilk ihale işlemi gerekçe gösterilerek işin pazarlıkla yaptırılmasına karar verilemez (1).

Pazarlık yöntemi ile yapılan ihalelerde teklif alınması belli bir şekle bağlı değildir. İhale komisyonları bir veya daha fazla istekliden teklif almak ve bedel üzerinde anlaşmak sureti ile ihaleyi yaparlar. Pazarlığın ne suretle yapıldığı ve ne gibi tekliflerde bulunduğu ve üzerinde ihale yapılan isteklinin neden dolayı tercih edildiği ihale kararında belirtilir (İh.Y., m 50). Bu karar komisyonlarca imzalanır ve ita amirlerince onandıktan sonra kesinleşir.

4.5. Yarışma Yöntemi

Bu yöntem plan, proje ve etüd gibi işlerde, ihale konusu işi ehline yaptırmak amacıyla uygulanabilir. Bu işlerin meslekî kontrollük hizmetleri yarışmayı kazanan yarışmacıya pazarlıkla ihale edilebilir (İh.Y., m 52), (1).

Yarışma yöntemi ile yapılan ihalelerde bedel tahmini yapılması, onay belgesi düzenlenmesi, şartname ve ihale işlem dosyası düzenlenmesi, ilân ve sözleşme yapılması gerekir.

¹Sayıştay Genel Kurul K. T. 7.4.1958-2398

5. İHALELERDE DUYURULAR

İhalelerde duyurular, işi yapacak durumda olan kişilere ihale konusu işi duyurmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle duyurularda;

- İş en uygun şekilde yapılacak yüklenicinin belirlenmesinde kullanılacak kıstaslar ortaya konulur.

- İsteklilere ihale konusu iş hakkında ana hatlarıyla ön bilgiler verilir.

Duyurular hazırlanırken göz önünde tutulması gereken özellikler ile bunlara ilişkin uygulamalar şöyle sıralanabilir.

1. İlânla taraflar arasında ilk ilişki başlar. İlân borçlar kanuna göre "icaba davet" dir. İlân yoluyla bu çağrıyı yapan idare ve işi üstlenecek olan istekli arasındaki bu ilişkide idare her yönüyle yaptığı ilandan sorumludur. Bu nedenle ilanların dikkatle ve titizlikle yapılması gerekir. Hatalı ilân yapılması, ilânın yeniden yapılmasına, bu ilana bağlı olarak yapılan ihalenin geçersiz sayılmasına, ilgililer hakkında da bazı malî sorumluluklar doğmasına yol açar.

Hatalı ilân yapıldığı ihaleden önce anlaşılırsa, ilân yenilenmedikçe ihale yapılamaz. İhale yapıldıktan sonra duyuruların hatalı olduğu anlaşılırsa ihale feshedilir (İh.Y., m 20).

Eski ihale yasasının ilanının hangi hallerde hatalı ve eksik sayılacağını belirleyen maddesine göre (2490, m 14) şekil ve biçim yönünden (ilanın tekrar sayısı, yayınlandığı gazete, yer v.s) eksik ve yanlış ilânlar geçersizdir.

Amaç daha çok kişiye ulaşmak ve oluşacak rekabetten yararlanarak devlet için en uygun, nitelikli hizmeti sağlamaktır. Bu nedenlerle ilân belli ilke ve prensipler altında yapılmalıdır. Aksi halde, yanlış ilân durumunda idare fesih hakkını kullanarak zarar görmekten kaçınır.

Fesih hakkı sadece devlete tanınmıştır (1);(2).

Eski yasada, idare ilânda kendi zararına yol açacak bir hata yapmışsa, fesih hakkını kullanarak bu zarardan kaçınabilmekte, isteklileri veya yükleniciyi ilgilendiren bir hata olduğunda ilânı geçerli olarak kabul edebilmektedir.

İlanın geçersiz sayılabilmesi için, nerede, kaç kez, hangi aralıklarla, nasıl yayınlanacağı gibi hükümleri içeren (2490, m 7) ile ilânların kısaltılması, yabancı ülkelerdeki ilânlarla ilgili (2490 m7, m 8) maddelere aykırı düzenlenmiş olması gerekir (2490 m 14). Bu maddede, ilânlarda bulunması gereken hususları düzenleyen maddenin (2490, m 10) bulunmadığı dikkat çekicidir. 10. madde isteklilere iş hakkında bilgi veren, ihale konusu işi tanıtan, istenen belgelerin yer aldığı kısaca doğrudan istekliye yönelik bir maddedir. Sayıştay Daireler Kurulu Kararına göre (3) 10. madde de söz edilen ilkelere uyulmaksızın yapılan ilan hükümsüz sayılmaz.

Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı (4) ve Danıştay 12. Daire kararı ile 10. maddede bulunan ilkelere aykırı düzenlenen ilânlar iptal edilmiştir.(5).

Sayıştay Daireler Kurulu kararının, Yargıtay G.K. kararından 19 yıl sonra verilmiş olmasına rağmen neden isabetsiz olduğu düşünülmesi gereken bir noktadır.

10. maddeninde daha çok isteklinin ihaleye katılmasını sağlayan, onlara iş hakkında bilgiler veren, ihale için kararlarını verebileceği açıklığı getiren bir madde olduğu göz önüne alınırsa, bu maddeye aykırı ilânların, ihaleyi amacından uzaklaştıracağı düşünülmelidir.

¹Yargıtay Ticaret Dairesi T 23.3.1943 K 550

²Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T 3.10.1967 E 4955 K 7050

³T. 24.12.1970 79/2:

⁴T. 21.3.1951 E 5131 K 13

⁵E 1973 497 K 1973/2999

Yeni yasayla (İh.Y., m 20) bu ilkelere aykırı ilânlarında geçersiz olacağı belirtilerek bu hata giderilmiştir.

Hatalı ilân durumunda eğer işte ivedilik ve devlet yararı varsa ihale ilgili bakanın onayı, Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşü ile geçerli sayılabilir (İh.Y. m 20).

İvedi durumun söz konusu olması için, işin aciliyetinin yanında, yeni bir ilân yapılmasına elverişli zamanın da bulunmaması gerekir. Ayrıca devlet yararı gözetilirken yeni ilânla ihale edilen işe daha çok isteklinin çıkıp çıkmayacağını, dolayısıyla ikinci ihale ile daha fazla devlet yararının sağlanabilme ihtimalinin araştırılması gerekir.

Bazen basit eksikliklerden dolayı ilan yenilemek, masraftan başka bir işe yaramayabilir. İlânların elde olmayan nedenlerle eksik yapılması o ilânı yanlış kılmaz (1).

2. En geniş istekli kesimine ulaşılmalıdır. İstekliler arasında en uygun olanını bulabilmek için, olabildiğince çok isteklinin ihaleden haberdar edilmesi gerekir. Bunun için şu çözüm yolları düşünülebilir.

a. İsteklilerin yoğun olaak bulunabileceği yerlerdeki en çok izlenen yayın organıyla ile yapmak. En çok izlenen yayın organı günlük gazetelerdir. Bu nedenle ilânlar öncelikle günlük gazetelerde yapılmalıdır. İşin önem ve özelliğine göre haftalık gazetelere de ilân vermek ilândan beklenen amacı gerçekleştirmek açısından faydalı olacaktır.

İsteklilerin yoğun olarak bulunabileceği yer ilânların yapılacağı yeri belirlemede kullanılan bir kriterdir. İşin büyüklüğüne göre ilânların yapılacağı yer belirlenir. Çok büyük, özellik isteyen bazı işlerde ülke çapındaki bütün müteahhitlerin katılmasını sağlamak için genel bir ilân

¹Sayıştay Daireler Kurulu Kararı T. 6.12.1971 321/1

yapılır. İşin hacmine göre ihaleyi ya merkez idare ya da bölge müdürlükleri veya il müdürlükleri yapar. İş hacmi genişse işin yapılacağı yer neresi olursa olsun, özellik gösteren, teknik ve mali güç isteyen böyle işlerin ülkedeki bütün isteklilerin katılmasıyla oluşacak bir ortamda ihale edilmesi gerekir. Bu da ilânların, ihalelerin yapılacağı yerde yapılmasını gerekli kılar.

Eski ihale yasasında ilânların yapılacağı yer "0 yer" ifadesiyle belirtilmiş olduğundan uygulamada "0 yer" in işin yapılacağı yer mi? yoksa ihalelerinin yapılacağı yer mi? olduğu konusunda tereddütler ve anlaşmazlıklar doğmuştur.

Yargı kararıyla, ilânların ihalenin yapıldığı yer de yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Daha sonra yasanın ilgili maddesinde yer alan "o yer" ifadesi "ihalenin yapılacağı yerde" olarak değiştirilmiştir.

Aynı şekilde yeni ihale yasasında da ilânların yapılacağı yer ihalelerin yapılacağı yerdir (İh.Y., m 17).

Tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile belirlenen miktarı aşan ihale kanunu işler için ihalenin yapıldığı yerde çıkan gazetelerle yapılan ilânlardan ayrı olarak tirajı büyük olan diğer günlük gazetelerle ülke çapında da ilan yapılır. Bu gazetelerin tirajlarını göz önünde tutarak Basın-ilan kurumu seçer. Tahmin edilen bedeli, Genel Bütçe Kanunu ile belirlenen miktarın üç katını aşan ihale konusu işler için Resmi Gazete ile de ilân yapılır. Bu ilânlar ihale tarihinden en az 10 gün önce yapılmalıdır (İh.Y., m 17).

b. İlanları birkaç kez yinelenmek

İlanların bir kez yayınlanması yeterli değildir. İlk seferde ilanı okumayan kişiye, daha sonra yayınlanan diğer ilanlarla bu fırsat verilmelidir. Eski yasaya göre (2490, m 7) ilanlar dört kez tekrarlanmalıdır. Yeni yasada ise bu sayı iki olarak belirlenmiştir (İh.Y., m 17). İdare daha çok ilân yayınlanmasında yarar görüyorsa bu sayıyı artırabilir.

İlanın tekrarlanması idare yararına olup, ilanların bu sayıdan eksik yapılmış olması halinde işi üstlenen kişi bu bahaneyle ihalenin feshini isteyemez (1).

c. Yinelenen ihaleler arasında minimum süre bırakmak. Bu süre iki ilan tarihi arasında bulunması gereken en az süredir. Süreyi daha fazla tutmak idarenin elinde ve yararındadır. Böylece değişik zamanlarda yapılan ilânın daha çok kişiye hitabetmesi sağlanır. İki ilan arasındaki minimum süre eski ve yeni yasada da bir gün olarak belirtilmiştir.

d. İş konusuyla ilgili yayın organlarıyla ilân yapmak. Bu yayın organları ticaret gazeteleri, meslek odası yayınları, meslek dergileri olarak sıralanabilir. Yasada bu konuda herhangi bir hüküm olmamakla beraber, idarenin lehine olacağı açıktır. Sayıştay da (2) hazine menfaatine uygun bir yüklenicinin bulunabilmesi için gereğinde mesleki mecmualara da ilan verilebileceği kararındadır.

e. İhalenin yapıldığı yerde gazete çıkmıyorsa ilanlar başka yoldan yapılır.

Gazete çıkmaması halinde duyurulan halka yazılı ve sözlü olarak iletilmesi yoluna gidilir. Bunun için ilan yaptırarak, belediye yayın araçlarıyla ilan etmek gibi çözümler uygulanır. Bu işlemleri ayrıca belgelemek de gerekir. İlanların ilgili idare ile hükümet ve belediye ilan tahtasına asılması gerekir (İh.Y., m 17). Aksi halde ilan geçersiz sayılarak ihale iptal edilir (3).

¹Yargıtay 4.H.D. T. 3.10.1967 E 9455 K 7050

²Sayıştay 2.D.Kurulu T. 6.9.1957 2499

³Danıştay 12.D. T.29.6.1976 E 74/1486 K 76/1552

- f. İşin teknik özelliği ve büyüklüğü önemli olduğunda bu işi fiilen yapabileceklere ulaşmak (mahdut eksiltme)

Uçak, savaş gemisi, savaş malzemesi alımı, askeri teçhizat ve gereçleri, rıhtım v.s. gibi işlerin özelliği dolayısıyla bu işi yapabilecek olan, deneyimli güvenilir firmaların çağrılmasıyla ihale yapılır. Bu iş için ilan yapılması zorunlu değildir. İdare telefon, davet mektubu v.s. gibi dilediği şekilde isteklileri ihaleye davet edebilir. Ayrıca yine idare isterse gazeteye ilan vermek suretiyle de isteklilere işi duyurulabilir. Bu halde idare, yasanın ilanla ilgili hükümlerine uymak zorunda değildir.

3. İstekliye gerektiğinde iş hakkında araştırma süresi tanınmalıdır

Son ilan ile ihale tarihi arasındaki süre, son ilanı okuyan isteklinin dahi bu araştırmayı yapabilmesini sağlayacak biçimde saptanmalı. Eski ihale yasasında bu süre üç gün (2490, m 7) olarak belirlenmiş iken yeni yasa ile (İh.Y., m 17) beş gün olarak değiştirilmiştir. İşin özelliğine göre bu süre daha uzun tutulabilir. İdare daha çok kişiye katılma şansı tanıdığı için kendi çıkarlarını korumuş ayrıca herkese eşit şans tanınmış olur.

4. İlk ilan ihale tarihi arasındaki süre ihaleyi gereksiz yere uzatmayacak süre olmalıdır

İhale konusu işin bir an evvel uygun zamanda ihale edilmesini sağlayabilmek için ilk ilanla ihale tarihi arasındaki sürenin bunu gerçekleştirecek şekilde seçilmesi gerekir. Eski yasada bu süre 15 gün iken yeni yasada "10 günden az olamaz" (İh.Y. m 17) şeklinde değiştirilmiştir.

İlk ilanla ihale tarihi arasındaki sürenin on günden az olması halinde ihale geçersiz sayılmalıdır. Yargı kararları bu doğrultudadır.

İşin ivedi olduğu öne sürülerek inşaatla ilgili ihalenin ilanlarında ilk ilan tarihi ile ihale tarihi arasındaki süre kısaltılamaz (1).

5. İlan kısa ve öz bilgi içermelidir.

İlan, okuyan kişinin dikkatini dağıtmayacak ama gerekli her türlü bilgiyi de içerecek uzunlukta ve düzende olmalıdır. İlanda sadece işin cinsinin, ne işine ait olduğunun belirtilmesi yeterlidir, diğer ayrıntılar ve özellikler şartnamelerden öğrenilebilir (2)

6. İlan isteklinin karar verebileceği açıklıkta olmalı ve yeterli bilgi içermelidir.

İlanı okuyan kişinin istekliden neler arandığı ve işin ne olduğu konusunda hiç bir tereddüdün olmaması gerekir. Bu prensipten hareketle:

- İşin konusu
- İşin bedel ve güvence miktarı
- İsteklinin taşınması gereken nitelikler
- İhalenin yapılacağı yer ve zaman (Bu zaman tesbit edilirken çalışma saati içinde olmasına dikkat edilmelidir (İh.Y., m 24)
- Kapalı teklifle ihale edilecekse teklif mektuplarının nereye verileceği
- Şartname ve eklerinin bedelli veya bedelsiz nereden alınabileceği gibi hususların ilanda yer alması gerekir (İh.Y., m 18).

Yapılacak ihalelerde işin tahmin edilen bedelinin mutlaka belirtilmesi gerekir. Buna uyulmadan yapılan ihaleler geçersiz olduğu gibi ilgili görevliler zarardan sorum-

¹ Sayıştay 2.Daire Kararı T.3.10.1959 3127

² Danıştay 3.Dairesi T.21.10.1967 E 67/390 K 67/421

ludur (1).

İlanda geçici teminatın belirtilmemiş olması o ilanı geçersiz kılmaz. Çünkü ihale bedeli belirtildiğine göre bu bedelin % 3 ü geçici güvence olarak hesaplanabilir (2).

İlanlarda marka konulması adil değildir. İhaleden beklenen yarar sağlanamaz. Bu nedenle sadece cins belirtilmesi daha faydalıdır (3).

İş ihale edildikten sonra, işin niteliğinde zorunlu haller dışında değişiklik yapılması doğru değildir. Bu değişiklikler maliyeti artırıcı ise yeni bir ilan gerekir (4).

7. İş yapamayacak durumda olan istekliler elimine edilmelidir.

İhale işlemleri sırasında zaman kaybının önlenmesi için bu iş yapamayacak durumda olan isteklilerin başvurularının önlenmesi için, ilanlarda işin özelliğine göre isteklilerde

- Bu sahada deneyim sahibi olmak
- İş yapacak miktar ve kalitede personeli temin edebilmek,
- İş yapacak makina ve teçhizatı temin edebilmek
- İşin gerektirdiği ölçüde malî güce sahip olmak
- Halen benzer işleri yapıyor olmakla beraber bu işlerin yeni bir iş yapmasına engel olacak yoğunlukta olmaması gerekir. Müteahhitlik karnesi limiti bu konuda bir ölçü olabilir veya bu limitler ilanda açıklanır.

¹Yargıtay H. Genel K.K. T.21.3.1951 E 5131 K 13

²Yargıtay Hukuk Genel Kurul K. T 19.3.1952 E 5/105 K 40

³Sayıştay Genel Kurul Kararı T. 13.6.1966 3127/1

⁴Danıştay 12.Daire T.23.6.1975 E 73/2959

6. İHALEYE KATILMADA ÖNŞEÇİM

İhaleye girmek isteyenlerin, talip oldukları iş için gerekli niteliklere sahip olup olmadıklarının araştırılması gerekir. Bu araştırma, ihaleye ehliyetli ve ciddi kişilerin katılmasını sağlayacak ve böylece işin zamanında ve en iyi şekilde sonuçlandırılmasına yardımcı olacaktır.

İhale yasasında bu durum üzerinde önemle durulmuş, ihaleye katılmak için "Yasal ikâmetgâh sahibi olmak, gerekli nitelik ve yeterliğe haiz bulunmak" (İh.Y., m 5), şart koşulmuştur.

İhalelere girmek için aranan yeterlik ve nitelikler ile bunları belirlemeye yarayan belgelerin neler olduğu ihale şartnamelerinde gösterilir. Bunlar (İh.Şart., m 4);

a. Kanuni ikametgâh sahibi olmak ve Türkiye'de tebligat için adres göstermek.

Kanuni ikametgâh, bir kimsenin yerleşmek niyeti ile oturduğu yerdir (1). Ancak ihale yasasındaki ikametgâh adresi ile tebligata esas gösterilecek olan adres kastedilmektedir. İhaleye girme şartı olarak "Türkiye'de tebligat için adres göstermek" (İh.Y., m 16) zorunluğu ihale yasasındaki ikametgâh kavramını daha iyi açıklar. Yargıda otelin ikametgâh adresi olarak yazılmasında bir sakınca görmemiştir (2).

b. Ticaret ve/veya sanayi odası belgesi vermek.

c. İmza sirkülerini vermek

d. İstekliler adına vekâleten iştirak ediliyor ise vekâlet edenin vekâletnamesi ile vekilin noter tasdikli imza sirkülerini vermesi

¹ Medeni Kanun m,19

² Sayıştay 4. Daire Kararı

e. Geçici güvence yatırmak.

f. İsteklilerin ortak girişim olması halinde, ortak girişim beyannamesi ile ortaklarca imzalanan ortaklık sözleşmesini vermek.

g. Şartnamede (m 7) ve ihale yasasında belirtilen esaslara uygun olarak hazırlanan teklifi vermek.

h. İhaleye Katılma Belgesi almak, olarak sıralanabilir.

Bu bölümde ihaleye katılmadan önce isteklilerin tabi tutuldukları öneleme (önseçim) olarak adlandırılabilen olan, ihaleye katılma belgesinin alınması ve Belge Komisyonları tarafından yapılan puanlama anlatılacaktır. İstekliler ihaleye katılma belgesi almaya hak kazandıkları takdirde yukarıda anlatılan belgelerle ihaleye katılmak için başvurabilirler.

6.1. İhaleye Katılma (Yeterlik) Belgesi

İhaleye Katılma Belgesi almak için aşağıda sıralanan belgelerle birlikte, ihale şartnamesindeki örneğine uygun olarak hazırlanan bir dilekçe ile Belge Komisyonlarına ilanda belirtilen süresi içinde ve yerde başvurulur. Bu Belgeler (İh.Şart. m 4/f):

a. "Yapı Araçları Bildirisi" ve belgeleri

b. "Teknik Personel Bildirisi" ve belgeleri

c. İlgili bankalarca, ihalenin ilk ilan tarihinden sonra ihaleyi yapan idare adına düzenlenen banka referans mektupları ile belgelendirilmiş "Mali Durum Bildirisi" (Tahmin edilen bedelin % 8 i tutarında nakit, % 8 tutarında teminat mektubu kredisi asgari şart olarak belirlenmiştir⁽¹⁾).

¹ Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 24.2.1987 tarih ve B.06/Başkanlık/99.2/1254/B ile yayınlanan ek özel şartname: İlgili Mevzuat ve Uygulamada Görülen Aksaklıklar'dan, 1987

d. 1.1.1975 tarihinden sonra bitirmiş oldukları ve katılma belgesi almak için dilekçe verdikleri tarihte adlarına taahhüde bağlanmış veya bağlanacak yapım işlerini gösteren "Taahhüt Durumu Bildirisi"ni vermesi.

e. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'ndan alınmış (....) grubundan keşif bedeli itibari ile en az bu işin ihalesine girebilecek miktarda "müteahhitlik karnesi" olarak sıralanabilir. Belge komisyonları durumunu uygun gördükleri isteklilere yeterlik belgesi verirler. Yeterlik belgesi verilirken vekilin değil asıl yüklenicinin durumu göz önünde bulundurulmalıdır (1).

İsteklilerin ihaleye katılabilmesi için bu belgeyi ihale komisyonlarına vermesi zorunludur. Yeterlik belgesi yalnızca verildiği iş için geçerlidir.

6.2. Belge Komisyonlarının Kurulması

Komisyonların kurulması ve çalışması "Yapı Tesis ve Onarım İhalelerine Katılma Yönetmeliği (2) ve her yıl Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca "Yapı İhalelerinde Uygun Bedelin Tercihinde Kullanılacak Kriterler ile Eksiltmelerde Kabul Edilecek Azami İndirim Miktar veya Oranları Hakkında Tebliğ" (3) adı altında her yıl yeniden yayınlanan tebliği hükümleri doğrultusunda yapılır. Ancak, yönetmeliğin, bakanlık tebliğine aykırı hükümler dikkate alınmaz (Burada komisyonların kurulması ve çalışması bu yönetmelik ve tebliğ hükümleri doğrultusunda anlatılacaktır).

"Yeterlik Belgesi Komisyonu" ihale yapma yetkisi bulunan her idare ve kuruluş bünyesinde kurulur. Komisyon sa-

¹Sayıştay 7.Daire K. T.18.11.1976 K 476/9661

²28.3.1981 gün ve 17293 Sayılı R.Gazete: Yıldırım'dan, 1985

³23 Şubat 1987 tarih, B.06/Başkanlık/99.2/1215/B sayılı tebliğ

yısı ihtiyaca göre birden fazla da olubilir. Emanet işle-
rinde aynı görev "Emanet Komisyonları" tarafından yerine
getirilir. Komisyonlar her yıl,

a. Merkezde: Bakanlık onayı ile en az üçü teknik per-
sonel olmak üzere bir başkan ve en az üç üyeden,

b. Genel Müdürlüklere bağlı taşra teşkilatlarında;
Genel Müdürlük onayı ile an az üçü teknik personel olmak
üzere bir başkan ve en az üç üyeden

c. Bayındırlık, Y.S.E ve İl İmar Müdürlükleri gibi
Müdürlüklerde Valilik onayı ile adı geçen Teknik Müdürle-
rin Başkanlığı altında en az üçü teknik personel olmak
üzere en az üç üyeden

d. Bakanlıklar dışındaki kuruluşlarda; kuruluşun en
büyük amirinin onayı ile en az üçü teknik personel olmak
üzere bir başkan ve an az üç üyeden kurulur.

Komisyonların kuruluşu sırasında yeterli sayıda yedek
üye de tesbit edilir. komisyon, oluşturan üyeler gerekti-
ğinde yetkililerce değiştirilebilir.

6.3. Belge Komisyonlarının Çalışması

Komisyon başkan ve üyelerin tamamının katılması ile
toplanır. Kendileri, daha önce belirtilen belgeleri ince-
ler. Belge Komisyonlarına çalışmalarını sırasında her türlü
yardım yapılır. İstedikleri bilgi ve belgeler kendilerine
verilir. Eğer komisyonlar gerek görürlerse yüklenicinin
karnesine, gizli siciline ilişkin belgeleri Bayındırlık ve
İskân Bakanlığı'ndan isteyebilir. Tüm bu belgeleri incele-
yerek, isteklilerin ihaleye katılmasının uygun olup olma-
dığına karar verir.

İsteklinin, komisyona verdiği belgeleri tam olsa dahi;

- Komisyona vermiş olduğu belgelerin gerçek dışı ol-
ması,

- Yeterlik belgesi almasına rağmen ihalelere katılma-

mayı veya teklif vermemeyi alışkanlık haline getirmesi

- Son üç yıl içinde idareye karşı taahhüt etmiş olduğu, herhangi bir işinin feshedilmiş olması

- İdareye, taahhüt işlerinden doğan ve kesinleşen borcunu ödememesi hallerinden biri veya birkaçı varsa, kendisine yeterlik belgesi verilmez.

Eski yasaya göre de komisyonlar isteklilerin belgelerini, gerek görürlerse gizli sicillerini ve diğer hususları konuyla ilgili yönetmelik ve mevzuat dahilinde inceleyerek "İştirak Belgesi" verilip verilmeyeceğini bir karara bağlarlardı.

Yeni Yasanın getirdiği bir uygulama ile ihaleye katılması uygun görülenlerin belgeleri incelenerek mali ve teknik potansiyellerinin puanlaması yapılır. Puanlama tamamlandıktan sonra yeterlik belgesi verilir.

Puanlama ile ihaleye katılması uygun görülen adaylar arasında belirlenen kriterleri en iyi şekilde sağlayacak olan adaya işi almada daha fazla şans tanımak amaçlanmıştır. Böylece isteklinin teklif ettiği bedelin uygun bedelle yakınlığı yeterli olmayacak, ayrıca istenilen malî ve teknik şartları da en iyi şekilde sağlaması gerekecektir.

Komisyonlar, durumları uygun görülen adayları

a. Mali güçleri	25-30
b. Makina ve teçhizat kapasiteleri	0-35
c. Daha önce yaptıkları işler	30-40
d. Sicil ve iş durumları	10-20
	TOPLAM
	100

e. Yeni alınan işler

yönlerinden incelemeye tâbi tutarlar (1). e. bendi dışındaki kriterler için toplam yüz puan üzerinden değerlendirme

¹23 Şubat 1987 tarih, B 06/Başkanlık/99-2/1215/B sayılı tebliğde yer alan değerler örnek olarak alınmıştır.

yapılır. Toplam değer her yeni alınan iş için bir puan düşürülür.

İdare veya kuruluşlar yukardaki sınırlar arasında kalmak şartı ile her kriter için ayıracağı puanı ve puan için gerek gördüğü şartları kendisi tesbit eder. Ve bu değerleri ilgili şartname ve ilânlar da açıkça gösterirler.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından bu puanlar ve şartlar 1987 yılı için aşağıdaki gibi tesbit edilmiştir.

a. Mali güçleri	: 30
b. Makina ve teçhizat kapasiteleri	: 15
c. Daha önce yaptıkları işler	: 35
d. Sicil ve iş durumları	: 20

Değerlendirmede uygulanacak prensipler şöyle özetlenebilir.

- a. Mali güçleri bakımından

İhale ilanında veya şartnamede asgari şart olarak idarece belirlenen nakit kredisi veya teminat mektubu kredisi miktarını aynen sağlayacağını bildirip bunu belgeleyenlere bu kriter için tesbit edilen puanın % 70'i, bu miktarın birbuçuk katı veya daha fazla miktarda kullanılmamış nakit kredisi ile kullanılmamış teminat mektubu kredisinin bulunduğunu beyan edip belgeleyenlere ise tamamı verilir. Ara değerler için enterpolasyon yapılır.

- b. Makina ve teçhizat kapasiteleri

Yine aynı şekilde idarece belirlenen asgari şart olarak isteklinin malı olması gereken makina ve teçhizata sahip olduğunu belgeleyenlere bu kriter için ayrılan puanın % 70 i, bu iş için gerekli diğer makina teçhizata da sahip olduğunu belgeleyenlere tamamı verilir. Kendi malı olması gerekenlerin dışındakilere de kısmen sahip olanlar içinse enterpolasyon yapılır.

Şartnamede "gerekli araç ve teçhizata bizzat sahip olma şartı olmayan hallerde bu araçlara sahip olmak tercih sebebi olamaz (1).

c. Daha önce yapılan işler

İsteklinin daha önce taşeron veya yüklenici olarak kamu kurum ve kuruluşlarına taahhüd ederek 1975'den sonra geçici kabulünü yaptırdığı veya halen gecikme cezasız olarak yürütmekte olup da keşif bedeline göre % 70 ini tamamlamış bulunduğu işlerden birisi, (karne katsayısı vasıtasıyla ihalenin yapılmakta olduğu yıla dönüştürülmüş) son keşif bedeli itibariyle ihale konusu işin keşif bedelinin en az % 70 i tutarında olmak şartı ile) ihale konusu işler benzer nitelikte ise bu kritere ayrılan puanın tamamı, farklı nitelikte ise % 85'i verilir. Daha önce hiçbir işin kabulünü yaptırmamış olanlara yukardaki şartlara uygun şekilde devam eden işi bulunmayanlara ise % 70'i verilir. Ara değerler için enterpolasyon yapılır.

Bu kriterin uygulamasında yabancı ülke kamu kurum ve kuruluşlarına taahhüt edilerek kabulü yaptırılmış işler, son keşif bedellerinin sözleşme tarihindeki kur üzerinden Π karşılığının % 50'si karne katsayısı vasıtası ile ihale yılına dönüştürülerek değerlendirilir. Yabancı ülkelerdeki bitirilmemiş işler de değerlendirmeye alınmaz (Yabancı ülkede yapılan işlere ait belgelerin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmış, sözleşme tarihindeki kurun da Merkez Bankası'nca belirlenmiş olması şarttır. Bu işlemleri yerine getirilmemiş belgeler dikkate alınmaz).

Ortaklıklarda, yukarda şartlara haiz olup da değerlendirmede dikkate alınabilecek diğer işler: Bu işlerden tek bir iş dikkate alınır.

Ortak Girişimlerde; pilot firmanın işi tam olarak ortakfirmalara ait işler % 50 civarında.

¹ Danıştay 12.Daire T.31.3.1977 E 75/2205 K77/149

Anonim şirketlerde; ortaklara ait işler hisse oranında, idare meclisi başkan ve üyeleri ile genel müdüre ait işler % 50 oranında.

Limited, Komandit ve Kollektif şirketlerdeki ortaklara ait işler hisse oranında, Teknik işlerden sorumlu müdüre ait işler % 50 oranında dikkate alınır.

Bu kriterlere göre değerlendirmeye alınacak işin hangisi olduğu, istekli tarafından yukardaki esaslara göre önceden belirlenerek belge komisyonlarına yazılı olarak bildirilir. Aksi takdirde hiçbir işi değerlendirmeye alınmaz.

d. Sicil ve iş durumları

Varsa ve elde edilebilmişse, resmi müteahhitlik sicil notu veya notları ile halen devam eden işlerin durumu da dikkate alınarak bu kritere ayrılmış olan puanın tamamı ile % 70 i arasında takdire göre puan verilir.

e. Yeni alınan işler

Daha önceki tabliğlerde "halen devam eden işler" başlığı altında incelenen bu bölümde, (ihale tarihinden 12 Ay öncesine kadar olan işler) (-1) puan olarak değerlendirilir, isteklinin toplam puanından düşülür.

Daha önceki uygulamalarda, halen devam eden işler fazla ize belli kriterlere göre değerlendirilip düşük puan verilerek, bu, toplam puana dahil edilirdi.

Puan düşürmede 400 milyona kadar olan "emanet işler" (1) dikkate alınmaz.

Isteklinin ayrı yerlerde birden fazla iş almış olması, o'nun alacağı başka bir işi tamamlayamayacağı anlamına gelmez. Böyle bir neden ile komisyonların ihaleye katılma belgesi vermemesi kanunsuzdur (2).

¹Emanet işler için belirlenen bu rakam her yıl yeniden tesbit edilir.

²Sayıştay 5.Daire Kararı T.17.5.1977 K 77/503

Puanlama tamamlandıktan sonra bir tutanağa bağlanıp imzalanır ve yetkili makamın onayına sunulur. Yetkili makamın onayından sonra kesinleşir. Onaylama işlemi tamamlandıktan sonra "ihaleye katılma belgesi" verilir.

Belge komisyonu üyelerinin tamamı kabul veya red şeklinde oy kullanmak zorundadırlar. Kararlar çoğunlukla alınır ve eşitlik halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır. Kararlara karşı oy kullananlar gerekçelerini belirtirler.

Belli istekliler arasında kapalı teklif usulü (davet usulü) ile yapılacak olan ihalelerde de aynı usülle puanlama yapılır. Ancak davet mektubu gönderilip de gerekli bilgi ve belgeleri vermiş olan tüm isteklilere katılma belgesi verilmiş sayılır.

Puanlamada, puanların ihaleye yetkili makamın onayına ve ihale komisyonuna sunulması sırasında bütün işlemler gizlilik içinde yürütülür.

İhale sırasında, teklifler açıldıktan sonra geçerli tekliflere ait olan puanlar ihale komisyonunca okunup tutanağa geçirilir.

Ihaleye katılma belgesi isteklilere ihale gününden iki iş günü önce verilir.

6.4. İhaleye Katılamayacak Olanlar

İhale yasasına göre bu bölümde anlatılan tüm belgeleri eksiksiz olarak ve vermiş olsa ve gerekli yeterlik ve niteliklere sahip bulunsa da bazı kişiler ihaleye katılmazlar. Bunlar (1):

¹İh.Y., m 6

1. İhaleyi yapan idarenin;

a. İtâ amirleri

b. İhale işlemlerini hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve denetlemekle görevli olanlar.

c. a ve b bendlerinde belirtilen şahısların eşleri ve ikinci dereceye kadar (ikinci derece dahil kan ve sıhri akrabaları).

Sıhri akrabalık; karı ve kocanın her birinin akrabaları diğerinin aynı dereceden akrabaları olur. Evlenmenin son ermesiyle akrabalık (hısımlık) sona ermez (1). Buna göre öz evlat ve üvey evlat arasında bir fark yoktur (evlat edinilen de dahil). a ve b bendlerindeki şahısların üvey evlatları da ihaleye katılamaz.(2)

d. a,b,c bendlerinde belirtilen kişilerin ortakları (Bu kişilerin yönetim kurullarında görevli olmadıkları Anonim Ortaklıklar hariç)

2. Bu kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlar.

İhale yasasında "ihale işleminde yasaklar ve sorumluluklar" başlığı altında aşağıda sayılan davranışlar yasaklanmıştır (İh.Y., m 63);

a. Hile, tehdit, vait, nüfuz kullanma ve çıkar sağlama suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.

b. Açık teklif ve pazarlık usulü ile yapılan ihalelerde isteklileri tereddüde düşürecek veya rağbeti kırarak söz söylemek ve istekliler arasında anlaşmaya yol açacak işaret ve davranışlarda bulunmak veya ihalenin doğruluğunu bozacak biçimde görüşme ve davranışta bulunmak.

1. M.K., m 18: Türkoğlu v.d., 1985

2 Danıştay 12.Daire K. T. 4.4.1973 E 1971/2591 K.1973/1090

c. İhale işlemlerinde sahte belge veya sahte teminat kullanmak veya kullanmaya teşebbüs etmek, taahhüdünü kötü niyetle yerine getirmemek, taahhüdünü yerine getirirken idareye zarar verecek işler yapmak veya işin yapılması veya teslimi sırasında hileli malzeme, araç veya usüller kullanmak.

Bu yasak davranışlarda bulunanlar hem o ihaleye katılmaktan alıkonurlar, hem de davranışlarının özelliğine göre ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili bakanlık tarafından, haklarında bir yıla kadar bütün ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilir. Kararı veren idareler bu kararı Resmi Gazete'de ilân ettirirler. Ayrıca bu kararlar ilgilinin müteahhitlik siciline de işlenir. İhalelere katılmaktan yasaklananlar, bu süre içinde diğer idarelerce yapılacak ihalelere de katılamazlar. Haklarında bu yolda işlem yapılanların sermayesinin çoğunluğuna sahip oldukları tüzel kişilere de aynı yasaklar uygulanır.

Üzerine ihale yapıldığı halde usulüne uygun olarak sözleşme yapmayan istekliler ile sözleşme sonrasında taahhüdünden vazgeçen, zorunlu haller dışında taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirmeyen yüklenicilere de aynı ceza uygulanır (İh.Y., m 84).

İhale yasasında belirtilen yasaklardan başka diğer kanunlara göre de ihaleye katılamıyacak durumda olanlar ise şöyle sıralanabilir.

İhaleyi yapan idarede, aylık, ücret veya ödenek almak suretiyle görev yapmış olanlar, bu görevlerinden ayrıldıkları tarihten önceki iki yıl içinde hizmetinde buldukları daire, kurum ve kuruluşlara karşı, ayrıldıkları tarihten başlayarak üç yıl süreyle, o daire idare, kurum ve kuruluşlardaki görev ve faaliyet alanlarıyla ilgili konularda doğrudan doğruya veya dolaylı olarak görev ve iş alamazlar, taahhüde giremezler, komisyonculuk ve temsilcilik yapamazlar (2531 sayılı "Kamu Görevlerinden

Ayrılanların Yapamıyacakları İşler Hakkındaki Kanun", m 1; m 2: Türkoğlu vd., 1985).

Belediye başkan veya üyeleri başkanlık veya üyelikten çekildikleri tarih üzerinden bir sene geçmedikçe ilgili buldukları belediyeye karşı bir iş taahhüt edemezler (1580 Sayılı Belediye Kanunu, m 29: Türkoğlu vd., 1985).

Herhangi bir dairede çalışan devlet memurları da ihaleye katılamazlar (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, m 29: Türkoğlu vd., 1985).

Buraya kadar anlatılanlardan başka eski yasaya göre (2490, m 4) ihalenin yapıldığı yerin en büyük mülkî ve askerî memuru da ihalelere katılamazdı. Yeni yasada bu konuda bir hüküm yoktur.

7. İHALE KOMİSYONLARININ KURULMASI VE ÇALIŞMASI

7.1. Komisyonların Kurulması

Komisyonlar Devlet İhaleleri Genelgeleri hükümlerine (1) ve ihale yasasının ilgili maddelerine uygun olarak kurulurlar.

Başkan ve üyeleri itâ amirince seçilen komisyonlar, idareden bir memurun başkanlığında yine idareden en az bir memur üye ve Maliye memurunun da katılmasıyla oluşurlar (İh.Y., m 13). Hem eski hem yeni yasada yapım işlerinde komisyonda bir uzman üye bulundurmak zorunludur. Eski yasada komisyonun yapım işlerinde dört kişiden oluşması öngörülmüştür (2490, m. 28). Ancak yapım işleri dışındaki ihalelerde komisyonda uzman üye bulunmayacağı için komisyon üç kişiden oluşabilir (2). Komisyonlar da yasada ön görülen sayıdan (Maliye memuru, memur, uzman, başkan) daha fazla sayıda üye bulunabilir (3).

Yeni yasada, yapım işlerinde idareden işin uzmanı olan memur üyenin seçilmesiyle ihale komisyonu en az üç kişiden oluşur (İh.Y., m 13). Komisyon başkanı için uzmanı da olsa komisyona bir uzmanın katılması gerekir (4).

Komisyonlara katılacak maliye memurunun seçimi ise ihale makamcının yetkisinde olmayıp ilgili genelge hükümlerine göre yapılır (5). Buna göre;

Genel Bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelerin merkez kuruluşlarındaki ihale komisyonlarına bütçe

¹30.1.1985 Tarih ve 18651 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

²Sayıştay 5.Dairesi T13.12.1972 72-300/13501

³Danıştay 12.Daire T.7.6.1971 E70/1472 K71/1444

⁴Sayıştay Genel Kurul Kararı T.5.5.1975 K3779/1

⁵30.12.1983 Tarih ve 18267 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

dairesi başkanı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde Muhasebe Dairesi başkanı veya görevlendireceği başkan yardımcılardan biri).

Genel ve Katma Bütçeli İdarelerin merkez kuruluşları dışındaki birimlerin yapacakları ihaleler için kurulacak komisyonlarda ihaleyi yapan idarenin ödemelerini yapan sayman veya görevlendireceği memur, maliye memuru olarak görevlendirilirler.

Komisyonların üye sayısını ve oluşum şeklini belirlemek yetkisi ita amirine aittir. İtâ amiri bu yetkisini kullanırken işin şeklini ve hacmini göz önünde bulundurmalıdır. Komisyonların çalışmaları sırasında yardımcı olmak üzere yeteri kadar uzman ve memur yine itâ amiri tarafından görevlendirilir (İh.Y., m 13). Eski yasada yazmanlık görevini idarenin komisyona üye olmayan bir memurunun yapması öngörülürdü. Yeni yasada böyle bir hüküm yoksa da yukarıdaki ifadeden yazmanın komisyona yardımcı olmak üzere görevlendirilen ve üye olmayan memur olabileceği sonucuna varılır.

Eski yasada komisyon başkanı işin ihale edildiği dairesinin itâ amiridir. Yeni yasada ise onay belgesini imzalayan, komisyonu kuran ve ihale kararını onaylayan itâ amirleri ihale komisyonlarına başkan ve üye olarak katılamazlar (1).

Böylece itâ amirlerinin kendi aldıkları kararları onaylamak gibi bir çelişkiye düşmeleri engellenmiş olur. Ayrıca ita amirleri ihale komisyonları kararlarına daha objektif olarak bakabilirler.

Eski yasada komisyon başkanı ve maliye memuru üyenin komisyona kendi adlarına vekil gönderme hakları vardı. Yeni yasada böyle bir hakdan bahsedilmemektedir.

¹ 1 No'lu Devlet İhaleleri Genelgesi 30.1.1985 tarih ve 18651 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Komisyonların kuruluşları ita amirince onaylanarak tamamlanır.

Yasaya uygun olarak kurulmayan komisyonların yapmış olduğu ihaleler yasal değildir (1).

Mümkün olduğu kadar "Belge Komisyonları" ile "İhale Komisyonları" ayrı kişilerden oluşmalıdır.

7.2. Komisyonların Çalışması

Yukarda anlatılan şekilde kurulan komisyonlar eksiksiz olarak toplanmak zorundadırlar (İh.Y. m 14). Eski yasa da ihale komisyonlarının eksiksiz olarak toplanmaları gerektiği belirtilmiştir. Buna rağmen Danıştay (2) "çoğunluk sağlanmışsa komisyon toplanabilir" kararını vermiştir (2).

Yargı kararlarıyla yasa maddesine esneklik getirilebileceği düşünülse de yasaların amir hükmüyle yapılması tarif edilen işler başka şekilde yapılamaz (B.K. m, 11/2). Bu nedenle yargının bu kararı yasa maddesine yorum ve esneklik getirmekten uzak olup, ilgili maddenin özüne terstir.

Komisyon üyeleri eksik üye ile toplanamayacağı gibi çalışmaların, başından sonuna kadar üyelerin tamamıyla yapılması gerekir.

Komisyon çalışmaya başladıktan sonra komisyonda eksiklik olursa böyle bir komisyon yasa maddesinin öngördüğü şekilde toplanmış sayılmaz ve kararları geçersizdir (Türkoğlu vd., 1985).

Komisyonların çalışması sırasında, zamanında katılmayan üyenin sonradan diğer üyelerin aldığı kararı uygun görerek imza etmesi komisyonunun tam üye ile toplanması anlamına gelmez (3). Önemli olan bizzat katılması ve başından sonuna kadar komisyonda çalışmasıdır.

1 Sayıştay 3.Daire Kararı T.20.11.1970 209/89

2 Danıştay 12.Daire T.7.6.1971 E 70/1472 K71/1444

3 Sayıştay Genel Kurulu K. T.11.2.1976-258/2

Komisyonlar kararlarını çoğunlukla alırlar, eşit oy halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta sayılır (İh.Y., m 14).

Bu sayılan şartlar eski ve yeni yasanın ortak hükümleridir. Yeni yasada bunlara ek olarak, eskisinde açıkça belirtilmeyen, kararlarda çekimsiz kalınmayacağı kuralı getirilmiştir (İh.Y., m 14). Böylece üyelerin sorumluluğu paylaşmalarını, tamamının kabul veya red şeklinde oy kullanmak suretiyle kararlarını daha ciddi düşünerek vermelerini sağlamak amaçlanmıştır.

İhale komisyonlarınca alınan kararlar komisyon başkan ve üyelerinin adları, soyadları ve esas görevleri belirtilerek imzalanır (İh.Y., m 30). Karara karşı oy kullanan üye gerekçesini kararın altına yazarak imzalar (İh.Y., m 14).

Komisyon üyelerinin kararı imzalamamaları mümkün değildir. Böyle bir davranışta bulunmaları komisyonların çalışmasına ve kararlarını çoğunlukla almalarına engel olamaz (1).

Komisyonun maliye memuru üyesi yasaya aykırılığı nedeniyle karara katılmıyorsa ve muhalefet nedenini kararını altına yazarak imzalamışsa yüklenim sonucu doğacak ödemelerin verilmesine zorlanamaz (2). Bu durumda ikinci dereceden ödeme emrini veren yöneticiden sorumluluğu almasını yazılı olarak isteyebilir. Ancak yersiz karşı oy ödemenin gecikmesine sebep olamaz.

Komisyon başkan ve üyeleri oy ve kararlarından sorumludur (İh.Y., m 14). Usulsüz ihalenin bir üst makam tarafından onaylanmış olması komisyon üyelerini ve başkanı sorumluluktan kurtarmaz (3). Görevlerini yasalara uygun

¹Danıştay 1.Daire Kararı 1960/13

²Maliye Bakanlığı'nın 22.6.1960 tarih ve 13317-6415 sayılı yazısı

³Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T.14.6.1951 E 4428 K 4706

olarak tarafsızlıkla yapmadıkları ve taraflardan birinin zararına yol açacak ihmal ve kusurlu harekette buldukları takdirde haklarında disiplin cezası uygulanacağı gibi fiil ve davranışlarının özelliğine göre cezai kovuşturması da yapılabilir. Ayrıca tarafların bu yüzden uğradıkları zarar ziyanda kendilerine ödetilir (İh.Y., m 86).

Komisyon üyeleri bağlı buldukları bakanlığın temsilcisi olmayıp komisyon üyesidirler (1).

İhale komisyon ve üyeleri hiçbir şekilde hasım kabul edilerek haklarında dava açılmaz (2).

Kişileri kamu hukuna tâbi görevlilerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Kurumun genel hükümlere göre rücû hakkı saklıdır (D.M.K., m 12). Taraflar adına meydana gelen zarar ihale komisyonunda görev alan sorumlu memurlara ödettirilir (3).

Komisyon üyeleri yukarda sayılan fiillerden dolayı suçlanıp haklarında kanuni işlem yapıldığında zararı isbat etmek davacıya düşer (B.K., m 42).

İdare rücû hakkını kullanırken "Devlet ve Kişilere Memurlarca Verilen Zararların Nevi ve Miktarının Tesbiti, Takibi Amirlerin Sorumlulukları, Yapılacak Diğer İşlemler Hakkındaki Yönetmelik" (4) hükümlerine uymak zorundadırlar.

Memurların hizmetleri sırasında şahsi kusurları nedeniyle meydana gelen zararlara ilgili davaların görülme yeri idari yargıdır (5).

1 Danıştay 1.Daire Kararı 1960/13

2 Danıştay 12.Daire e 67/2109 K 67/1504

3 Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T.5.4.1964 E 2446 K 1847

4 13.8.1983 Tarih ve 18/34 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5 Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı T.11.3.1967 E 66/108 K67/8

Eski yasada başkan ve Maliye memurlarının kendi adlarına komisyona gönderdikleri kişilerin oy ve kararlarından sorumlu oldukları ve görevlendirdikleri kişilerin de sorumluluğu paylaştıkları belirtilmişti (2490, m 29).

Yeni yasada ise komisyon başkanı ve üyeleri oy ve kararlarından sorumlu tutulmuşlardır.

İhale komisyonları, kuruluş ve işleyişleri, yetkileri bakımından belge komisyonlarından farklıdır. İhale Komisyonlarının, Belge Komisyonlarının kararlarını reddetme veya düzeltme gibi bir yetkileri yoktur. Belge Komisyonlarınca ihaleye katılma belgesi verilmeyen isteklilere, katılma belgesi verilerek ihaleye katılmalarının sağlanması sözkonusu olamaz (1).

¹Sayıştay 2.Daire Kararı T.5.8.1977 K 5700/8353 366/176

8. ÖNERİLERİN VERİLMESİ

8.1. Önerilerin İdareye Verilmesi

Öneriler ilanda belirtilen saate kadar sıra numaralı alındılar karşılığında komisyon başkanlığına teslim edilirler (İh.Y., m.38). Zamanında verilmeyen teklifler geçersizdir (1). Önerilerin verilme süresinin bitiminde çok sayıda teklif mektubu gelirse kayıt işlemi sonraya bırakılıp tüm öneriler alınır. Eski ihale yasasında teklif mektuplarının ihale saatinden bir saat öncesine kadar teslim edilmesi öngörülüyordu (2490, m.33). Yeni yasayla son teslim saatinin idarelerce tesbit edilerek ilân da belirtilmesi esası getirilmiştir.

Dış zarfın üzerine komisyon başkanlığının açık adresi hangi işe ait olduğu ve isteklinin adı soyadı ile açık adresi yazılmak usretiyle teklifler posta ile de gönderilebilir. Ancak postada olacak gecikmeler dikkate alınmaz. İlanda belirtilen saatten sonra gelen tekliflerin alınış-zamanı bir tutanakla belirlenir (İh.Y., m.39). Bu tutanakta başkan, üyeler ve yazmanın yanı sıra posta görevlisinin de imzasının bulunmasında fayda vardır (2).

Telgrafla yapılan müracaatlar kabul edilmez (3). Komisyon Başkanlığına verilen teklif mektupları her ne sebeple olursa olsun geri alınamazlar (İh.Y., m.38). Eski yasaya göre teklif mektupları şartnamede aksi belirtilmemişse, ihale komisyonları tarafından açılıp okunmadan geri alınabilirdi (4). Yeni yasanın bu fıkrası teklif mektubunun

¹Sayıştay Genel Kurul Kararı T.9.2.1963/2899/1

²Fıçıoğlu Ziya, Sy 250

³Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü B06/Başkanlık 4/99-2/1254/b

⁴Sayıştay 4.Daire Kararı T.11.11.1976 45/1176 258/167

açılıp okunması ile, ihale komisyonuna ulaşmış olmasını eş anlamda kabul etmemektedir. İstekli teklif mektuunu komisyonu verdiği andan itibaren artık teklifiyle bağlıdır ve "icab"ından dönemez. Çünkü teklif vermek ilân yoluyla yapılan davete karşı icap niteliğindedir (1).

Kanunla getirilen bu yenilik aynı zamanda B.K. na da istisna getirmektedir. B.K.'na göre teklif içeriği öğrenilmeden geri alınabilir. Bu durumda icap yapılmamış sayılır (m 19).

Eski yasaya göre tekliflerin alınması tamamlandıktan sonra başkan üye ve yazmanında hazır bulunmasıyla bir tutanak düzenlenir ve bu tutanak her üçü tarafından imzalanır. (2490, m 3). Yeni yasada zarfların alınışı sırasında bir tutanak tutulmasından bahsedilmiyorsa da eski yasada gösterilen şekliyle uygulamaya devam edilmesi faydalı olacaktır.

8.2. Önerilerin Açılış Zamanının Belirlenmesi

Önerilerin açılış zamanı idarelerin çalışma saati içinde kalmak üzere belirlenmelidir (İh.Y., m 24). Eski ihale yasasında bu saatin mesai saatinden en az bir saat önce olması şartı vardı (2490, m 30). Önerilerin açılma zamanı için PTT veya TRT idarelerinin saat ayarı esas alınır. Mektuplar açılmaya başlandıktan sonra çalışma saatine bağlı kalınmaksızın işlemlere devam edilir (İh.Y., m 24).

Eğer ihale tatil gününe rastlamışsa, tatili takibeden ilk iş günü aynı yer ve saatte yapılır. İhaleden sonra çalışma saati değişse de ihale ilk ilân edilen saatte yapılır (İh.Y., m 23).

¹Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T.25.1.1971 E 1977 K 4909

8.3. Dış Zarfta Yer Alan Belgeler

Önerilerin açılma saati geldiğinde kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanağa geçirilir (İh.Y., m 39). Komisyon üyeleri ve başkan tarafından bu tutanağın imzalanması gerekir. Eğer daha önce komisyon başkan ve bir üyenin imzası alınmak suretiyle önerilerin alınışı sırasında bir tutanak tutulmuşsa diğer üyeler de bu tutanağı imzalar.

Daha sonra dış zarflar alınış sırasına göre açılmaya başlanır (İh.Y., m 39).

Dış zarfın üzerinde isteklinin adı, soyadı ile açık adresi ve teklifin hangi işe ait olduğu yazılı olmalıdır (İh.Y., m 37). Eski ihale yasasına göre dış zarfın üzerine yalnızca hangi işe ait olduğu yazılıydı (2490, m 32). Bu yüzden Danıştay, dış zarfın üzerine açık adresini ve soyadını yazarak iştirak eden isteklinin teklifini yasaya aykırı bulmuştur (1). Posta ile gönderilerde dış zarfın üzerine isteklinin adı, soyadı, açık adresi yazıldığına göre (2490, m 34) elden verilen teklif mektuplarında aynı bilgilerin yer almasında bir sakınca olmaması gerekir. Yeni yasanın ilgili maddesinde elden verilecek tekliflerde de dış zarfın üzerinde ad, adres ve teklifin hangi işe ait olduğunun yazılması gerektiği belirtilerek posta ile başvurular arasındaki farkın kalkması sağlanmıştır.

Eski yasada dış zarfın kapatılan yerinin imzalı veya mühürlü olması gerektiği belirtilmekte idi. Yeni yasada böyle bir kayıt yoksa da eskiden olduğu gibi uygulamaya devam edilmesi ihtilafları önleyecektir.

Dış zarflar alınış sırasına göre açılmaya başlanır (İh.Y., m 39). Dış zarftaki belgeler incelenerek isteklinin ihaleye katılmasının uygun olup olmadığı araştırılır. Belgelerin eksik veya iç zarfın mühürsüz ya da imzasız

¹Danıştay 12.Dairesi E 71/2591 K 73/1090

olması halinde iç zarflar hiç açılmadan diğer belgelerle birlikte teklif sahiplerine veya vekillerine geri verilir (İh.Y., m.39) (1).

Dış zarfta bulunması gereken belgeler şöyle sıralanabilir;

8.3.1. Geçici güvence belgesi

İstekliler ihaleye katılmak için mutlaka geçici güvence yatırmak zorundadırlar (İh.Y., m.5,25),(İhale Şart. m. 4/G).

Geçici güvence ile idare kendini garanti altına almayı amaçlar. Üzerinde ihale kalan istekli kesin güvence yatırmaya, sözleşme yapmaya yanaşmaz, ihaleyi üstlenmekten vaz geçerse idare yaptığı masrafları geçici güvenceyi gelir kaydederek karşılama yoluna gider. İdare bunu yaparken, protesto çekmek veya hüküm almak zorunda değildir (İh.Y., m. 57).

Bu nedenle her ne sebeple olursa olsun idarece alınan güvenceler haczedilemez ve üzerine ihtiyadi tedbir konamaz. Aksi halde idarenin teminat almadaki amacı gerçekleşemez.

Geçici güvence alınmasındaki bir başka amaç da, ihaleye ciddi ve iş için yeterli miktarda mali güce sahip isteklinin katılmasını sağlamaktır.

Geçici güvence tahmin edilen betelin %3 ü oranında alınır. Bedel tahmini yapılmadan ihaleye gidildiği hallerde istekliler teklif ettikleri bedelin % 3 ünden az olmamak kaydı ile geçici teminat yatırırılar (İh.Y., m 25). (Teklif edilen bedelin anlaşılması ve gizlilik unsurunun ortadan kalkması endişesinden kaynaklanmaktadır.)

Pazarlıkla yapılan ihalelerde geçici teminat alıp almamakta idareler serbesttir. Ancak alınmasına karar verilmişse bu miktar % 3 ünden az ya da çok olamaz. Miktar

¹ Sayıştay Daireler Kurulu Karar T.11.2.1976, 258/2

ve diğer şartlar için yasadaki hükümlere uyulması zorunludur.

İdarenin isteklilerden birine verilen şartnamede geçici güvence miktarını yanlışlıkla eksik göstermesi halinde (bu durum her ne kadar şartnamedeki değişiklik halinde ihalenin yeniden ilan edilmesi zorunluluğunu belirten 19. maddeye aykırı görünüyorsa da) sonradan bu miktarın uygun miktara çıkarılması ve isteklinin teminatı buna göre yaptırması sağlanır (1).

İdarenin kusurundan dolayı yanlış miktara göre teminat mektubu getiren isteklinin bu mektubu ihale sırasında değiştirmesi veya düzelttirmesi mümkün olmadığından daha sonra düzelttirmesi şartıyla ihaleye kabulü gerekir.

Geçici güvence olarak şunlar alınır:

1. Tedavüldeki Türk Lirası

Tedavülden kalkmış Türk Liralari ile yabancı ülke paraları güvence olarak alınamaz (İh.Y., m 26). İhale bedeli yabancı ülke paraları üzerinden yapılan ihalelerde alınacak güvence miktarı resmi kur üzerinden hesaplanarak Türk Lira'sı olarak alınır. Kur değişimleri alınan güvenceyi etkilemez (2).

Para doğrudan doğruya mal sandığına yatırılır. Bunun aksi olarak devlet bankası da olsa bir banka şubesine yatırılan paraya ait makbuzla geçici güvencenin yatırıldığı kanıtlanamaz (3) ancak idarece, işlemleri idarede tamamlattırmak suretiyle paranın bankaya yatırılması istenebilir(4).

2. Devlet Tahvilleri ve hazine kefaletine haiz tahviller (İh.Y., m 26).

Devlet Tahvilleri: Özel kanunların veya bütçe kanunlarının verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan ve devletin

1 Sayıştay 12.Daire T.21.5.1974 E 73/61 K 74/1483

2 Sayıştay Genel Kurul Kararı 21.4.1942 2438

3 Maliye Bakanlığı'nın 10.8.1950 gün 113306-12/2856 sayılı yazısı

4 Maliye Bakanlığı'nın 8.9.1954 gün 113306-6/11186 sayılı yazısı

özel ve tüzel kişilerden aldığı borca karşılık alacaklılara verdiği borçlanma belgeleridir.

Hazine Kefaletine Haiz Tahviller

Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının para ihtiyacını karşılamak üzere çıkardıkları tahvillere bağlı hak ve alacağı hazinenin kefalet (garanti) etmesidir.

Güvence olarak kabul edilebilecek Devlet tahvilleri ve hazine kefaletine haiz tahviller şunlardır (1).

- a. Devlet iç borçlanma tahvilleri,
- b. Devlet yatırım bankası tarafından hazine kefaleti altında çıkartılan tahviller.
- c. Türkiye Emlak Kredi Bankasınca Hazine kefaleti altında 1961-1980 yılları altında ihraç olunmuş tahviller ve anılan banka tarafından 1982 I/II ve 1983/I tertip adı altında ihraç edilmiş tahviller.

Tahviller nominal değerleri üzerinden güvence olarak kabul edilebilirler. Bu yapılırken vadeli veya vadesiz olmasına bakılmaz.

Tahvilin üzerinde vadesi gelmemiş kuponların da bulunmasına dikkat edilmelidir. Teminatın gelir kaydedilmesi gerektiği hallerde karar tarihine kadar işlemiş olan faizler tahvil sahiplerine aittir.

Tahviller "nâma yazılı" ise idarenin adına ciro edilmesi gerekir.

Eski yasada Hazine Bonolarının da teminat olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir. Yeni yasada bonolarla ilgili bir ifade yer almıyorsa da, (2) sıra nolu Devlet ihaleleri genelgesinde Hazine Bonolarının güvence olarak alınabileceği

¹ Maliye Bakanlığı'nın (1) sıra nolu Devlet İhaleleri Genelgesi 30 Aralık 1983 Tarih ve 18267 sayılı II mükerrer gazete

² Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Sayı B06/İki Büro 775/E

ve alınırken de nominal değerleri üzerinden kabul edileceği belirtilmiştir.

3. 1987 Mali yılı Bütçe Kanunu'nun 15. ve 38. maddelerindeki hükümlere dayanılarak gelir ortaklığı senetleri(1)

4. Maliye Bakanlığınca belirtilecek bankaların verecekleri süresiz teminat mektupları (İh.Y., m 26).

Bankalarca verilen teminat mektubu dışındaki güvenceler istekliler tarafından mal sandıklarına kendi adlarına yatırılmalıdır ve para ise vezne alındısı, Devlet tahvili ise taahhüt alındısı olarak alacakları belgeyi komisyona vermek üzere dış zarfa koymaları gerekir (İh.Y., m 26). Sadece banka güvence mektubu ihale komisyonuna verilir. Böylece komisyona güvence mektuplarını inceleme fırsatı verilmiş olur.

Komisyon inceleme sırasında güvence mektubunda şunlara dikkat etmelidir; mektup;

a. Maliye Bakanlığınca belirlenen bankalarca verilmiş olmalıdır.

b. Süresiz olarak düzenlenmiş olmalıdır.

c. Her güvence mektubunda daha önce ilgili banka şubesinde verilen güvence mektupları toplamı ile aynı şubenin limitlerinin de gösterilmesi zorunludur (İh.Y., m 27).

Bankaların limitleri ödenmiş sermayesine ve yedek akçesine bağlı olarak Maliye Bakanlığı belirler. Bankalar bu limitleri şubeleri arasında dağıtır ve şubelerin adı, adresleri ile verebilecekleri teminat tutarını belirten listeyi Maliye Bakanlığı'na bildirir. İhale yapacak kuruluşlara da limitleri belirten bu yazı Maliye Bakanlığı kararıyla ulaşır. Verilen güvence mektupları bu liste ile karşılaştırılarak limitleri kontrol edilir.

1
Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Sayı B06/İki Büro/225/E

Eski yasada da bankaların limitlerini aşan miktarda verecekleri güvence mektubunun kabul edilmiyeceği bildirilmiştir (2490, m 60).

Ayrıca yine Maliye Bakanlığı yazısında (1) da aynı durumdaki mektuba sahip olan isteklinin iç zarflarının açılmadan kendilerine geri verilerek ihale dışı bırakılması gerektiği belirtilmiştir.

Sayıştay (2) ise, "Bankaların yasal yetkilerini asarak verecekleri teminattan dolayı sorumlu olacakları 29.5.1963 tarihi 963/23-19 sayılı YHG kararıyla kabul edilmiş bulunduğu göre limite belirlenmeden verilen banka teminat mektuplarının garanti olarak alınmasında bir sakınca yoktur" kararını vermiştir.

Bankaların teminat mektupları limitlerini belirtmeye ve gerektiğinde artırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Yürütme bu kararı alırken bankaların verdikleri güvencelerin sınırlarını belirlemek gereğini duymuştur. Daha yukardaki limitler yasama tarafından güvensiz bulunmaktadır. Yargının bu düşüncenin karşısında tavır alması yetkisini aşması olarak yorumlanabilir.

d. Yabancı banka veya kredi kuruluşlarının kontr garantisini taşıyan teminat mektuplarında limit şartı aranmaz.

e. Yabancı para karşılığı yapılan ihalelerde güvence tutarının veya banka teminat mektubunun ihalenin yapıldığı tarihteki kur üzerinden Π olarak düzenlenmiş olması gerekir. Kurdaki değişiklik güvence mektubunun değişmesini gerektirmez (3).

¹Maliye Bakanlığı 9.8.1960 gün, Sayı 133306/1/8540

²Sayıştay 7.Daire Kararı T.6.10.1977 K532/12581

³Sayıştay Genel Kurul Kararı 21.4.1942-2438

f. Teminat mektubunda isteklinin adının belirtilmiş olması gerekir (Gerçek veya tüzel kişi oluşuna göre).

g. Teminat mektubunun hangi iş için düzenlendiği belirtilmeli ve ihaleyi yapan idareye hitaben yazılmış olmalıdır. Başka bir iş adına verilen teminat mektubu ile ihaleye iştirak edilmez (1);(2)

h. Teminat mektubunun düzenleniş tarihinin işin ilk ilânın yapıldığı tarihten sonraki bir tarih olması gerekir.

i. Bankaların kendilerin bağlı kuruluşlar için verecekleri mektubu garanti olarak alınmamalıdır.

j. Güvence mektubunda, güvence miktarı mutlaka belirtilmektedir (3).

Banka güvence mektubundaki yanlışlık komisyon huzurunda düzeltilemez, böyle bir yanlışlığı ancak ilgili banka düzeltilebilir (4)

Üzerinde ihale kalan isteklilere ait geçici teminat mektupları ihaleden sonra mal sandıklarına teslim edilir. Diğer isteklilerin geçici güvenceleri derhal geri verilir (İh.Y., m 26). İstekliler diledikleri güvence türünü seçebilirler. Şartname veya ilânlara, güvencenin sadece para, tahvil veya teminat mektubu olarak yatırılması gibi zorunluluklar içeren hükümler konulmamalıdır.

Sayıştay (5) bir kararında, "güvencenin mektup olarak verilmesi istenmişse, güvence bedeli nakit verilemez" demiştir.

Yasa uyarınca güvence olarak nelerin alınabileceği belirtildiğine göre ihale komisyonunun bunlar arasında tercih

¹ Sayıştay Daireler Kurulu Kararı T.6.2.1969 K 27/

² Maliye Bakanlığı'nın 7.3.1944 gün 112238-6/1169 sayılı yazısı

³ Maliye Bakanlığı'nın 7.3.1944 gün 112238/6/1169 " "

⁴ Sayıştay Genel Kurul kararı T.16.10.1941/2356

⁵ Sayıştay 2.Daire Kararı 3.10.1959/3127

Mesleki kuruluşlardan aldığı belgeyle işin ehli olduğunu kanıtlayan kişiye bu belgenin başka bir amaçla verilmiş olması önemli değildir. Belgenin, isteklinin işi yapacak yetenekte olduğunu kanıtlaması ihale işleminde geçerli olması için yeterlidir (1).

8.3.4. Noterden onaylı imza sirküleri

İstekli doğrudan katılıyor ise kendi imza sirkülerini, istekli adına vekaleten katılma halinde, vekilin noterden tastikli vekâletname ile kendi imza sirkülerini vermesi gerekir (2).

8.3.5. Diğer belgeler

Yeterlik belgesi evrakları ile ihale evraklarını bir-birinden ayrı tutmak mümkün değildir. Bu nedenle ihale evrakında şekle ait bir eksiklik varsa bu yeterlik belgesi evraklarından alınarak giderilebilir (3).

8.3.6. İç zarf

İç zarfın kapatılan yeri imzalanmış veya mühürlenmiş olmalı ve isteklinin adı soyadı yazılmış olmalıdır. Bunlardan herhangi birinin eksikliği komisyon huzurunda kendilerine düzeltilirilebilir.

Belgeleri tam ve doğru düzenlenmiş olan istekliler ihaleye katılmaya hak kazanır. Diğerlerine ait iç zarflar açılmadan diğer belgelerle birlikte kendilerine veya vekillerine geri verilir (4).

¹Sayıştay 12.Daire T.17.4.1975 E74/30 K 75/768

²Bayındırlık ve İskân Bak.Yapı İşleri Genel Müdürlüğü B 061/Başkanlık/99/2/1234/B

³Danıştay 10.Dairesi T.22.6.1982 E82/656/K82/1737

⁴İh.Y., m39, Sayıştay Daireler Kurulu kararı T11.2.1976 258/2

Daha sonra iç zarfların açılmasına geçilir. İç zarflar açılmadan önce geçerli teklif sahiplerinden başkası ihale odasından çıkarılır. Üçüncü şahıslar ihale odasında bulundurulmamalıdır (1). Teklifler sıra numarasına göre açılır. Başkan veya uygun göreceği bir üye tarafından okunur. Bir tutanak tutularak başkan ve üyelerce imzalanır (İh.Y., m 40). Şartname ve ilgili yasa maddesine uygun olarak hazırlanması gereken teklif mektuplarında aranacak noktalar şöyle sıralanabilir.

Şartname ve eklerinin tamamen okunup kabul edildiği yazılmalıdır (İh.Y., m 37). Sadece okunduğunun belirtilmesi yeterli değildir. Aynı zamanda kabul edildiğinin de belirtilmesi gerekir (2). Mektubunda böyle bir kayıt bulunmayan isteklinin teklifi değerlendirmeye alınmaz. İstekli şartname ve eklerini tamamen okuyup kabul ettiğini belirttikten sonra mektubunda başkaca şartlar öne süremez ve isteklerde bulunamaz (2). Şartnameye uymayan veya başka şartlar taşıyan mektuplar kabul edilmez (İh.Y., m 40).

Eski yasada da bu tür teklif mektuplarının reddedilerek hiç yapılmamış kabul edileceği belirtilmiştir (2490,m 36).

Yargı kararları(3);(4)(5)ve Maliye Bakanlığı yazılarında (6)bu konudaki tavrı tekliflerin reddedilmesi doğrultusunda dır. Ancak bunlardan farklı olarak, Sayıştay teklif mektubunda "şartname ve eklerini tamamen okudum kabul ettim şeklinde yazdıktan sonra teklif sahibi ileri süreceği şartlar özel isteklerle ilave bir hak kazanamayacağına göre asıl ihaleye yönelik teklifi reddetmek yasaya aykırıdır" kararını vermiştir (7).

¹Sayıştay 3.Daire Kararı T.20.11.1970 208/89

²Sayıştay 1.Daire Kararı T.18.10.1956 2038

³Sayıştay 1.Daire Kararı T.18.10.1956 2038

⁴Danıştay 12.Darie 18.10.1969 Esas 2666 Karar 1826

⁵Danıştay 12.Daire E 67/46 K 67/176

⁶Maliye Bakanlığının 27.7.1960 tarihli yazısı

⁷Sayıştay 3.Daire Kararı T.20.11.1970 208)89

Yeni yasada "bu tür teklif reddolunarak hiç yapılmamış sayılır" ifadesi yer almaktadır.

Sayıştay kararı yasa hükümleri ile çelişir biçimde verilmiştir.

Teklif mektubunda açıklama mahiyetinde olan notların yer alması başka isteklerde bulunmak veya hak iddia etmek olarak yorumlanamaz (1).

Şartnamedeki şekil olarak belirlenmiş kelimelerle aynı anlamdaki başka kelimeler kullanarak hazırlanan teklif mektupları da yasaya uygun hazırlanmış mektup olarak kabul edilmelidir (2).

Görüldüğü gibi yasama ve yürütme organı istekilinin ihale sırasında şartname ve eklerinde olmayan bir öneride bulunmasına izin vermemektedir.

Sözleşme uygulamasında ise yüklenici bir imalat yerine şartnamede belirtilmeyen bir başka imalatı yapmayı teklif edebildiğine ve idarede bu teklifin teknik olarak kabul edilebilir olması halinde teklif edilen imalatın şartnamedeki imalattan ucuz olanın fiatıyla işin yapılmasına izin verdiğine göre şartname ve eklerinde değişiklik mümkün olabilmektedir.

Ayrıca fiatı belli olmayan işlerde şartnameler bir belirsizliği sergilediğine göre yasama ve yargının istekliye şartname dışı bir teklifte bulunma hakkı vermemesi nasıl yorumlanabilir. Bunun açıklaması komisyon üyelerini gerekli incelemeyi yapmadan ani karar vermekten kurtarmak şeklinde yapılabilir.

Yine sözleşme uygulamasında da yukarıda açıklanan değişikliklerde her zaman söz konusu olabileceğine göre yasa ve yargının bu görüşünün doğru olduğu sonucuna varılır.

¹ Sayıştay 3.Daire Kararı T.20.11.1970 208/89

² Sayıştay Daireler Kurulu Kararı T.25.6.1975 K.24211

- Teklif edilen bedel hem yazı hem de rakkamla ve birbirinin aynı olarak yazılmalıdır (İh.Y., m 37). Teklif edilen bedelin yazı ile başka, rakamla başka olması o öneriyi hükümsüz kılar. İhale komisyonları bu farkı ihale sırasında düzelttirme yetkisine sahip değildirler (1). Teklif edilen bedelin hem yazı hem de rakamla yazılmamış olması teklifi geçersiz kılar (2).

Yasa maddeleriyle belirlenen şekil, yasada aksi belirtilmedikçe geçerli olan şekildir. Yasaya dayalı olmadıkça irade beyanı ile bu şeklin aksi kararlaştırılamaz (3). Sayıştay'ın (4) hem yazı hem de rakamla teklif olunmayan bedeli içeren mektupla ilgili olarak "bu eksiklik şekle ait olduğu için kabul edilmesi gerekir" şeklindeki kararını B.K.'nun maddesi ışığı altında değerlendirmek gerekir.

- Teklif mektubunda kazıntı silinti ya da düzeltme bulunamaz (İh.Y., m 37). Sadece teklif edilen miktarda değil mektubun tümünde kazıntı silinte veya düzeltme olmaz (4).

Eski yasada "düzeltme" ye ilişkin bir açıklık olmadığından Sayıştay (5) teklif mektubunda yasaya aykırı düşmeyecek şekilde yapılan düzeltmelerin kabul edilebileceğini belirtmiştir. Söz konusu olan düzeltmede ise istekli ilk teklifinin üzerini çizip iptal etmiş yerine yeni teklifini yazmıştır.

- Teklif mektubunda isteklinin imzasının bulunması zorunludur. Yeni yasanın getirdiği bu hükme uyulmaksızın verilecek öneriler reddedilir. Eski yasada imza zorunluluğu bulunmamakta idi.

¹Sayıştay Daireler Kurulu K.15.9.1971-10962

²Yargıtay 4.H.D. T.15.7.1987 E 1789 K.4548

³B.K. m 11/2

⁴Danıştay 12.Daire K. E 73/117 K 72/2559

⁵Sayıştay Daireler Kurulu K.T.13.12.1978-362

Teklif mektubunda sayılan tüm hususlara uyulup uyulmadığı titizlikle araştırılmalı ve yasa maddeleri ile yönetmelikler çerçevesinde hareket edilmelidir.

Eski yasanın yürürlükte olduğu yıllarda dikkatsizlik sonucu ortaya çıkan bazı eksik ve yanlışlardan hangilerinin komisyon tarafından düzeltilirebileceği konusunda tereddütler doğmuştur.

Bu konudaki yargı kararları ise birbirleriyle ve yasa maddeleri çelişkilidir.

Uygulamalarda ihtilaflara düşmemek, konuya kesinlik kazandırmak amacıyla Maliye Bakanlığı'nın yazılarında ise (1);(2);(3) kanunun emrettiği şeklin dışında hazırlanan hiçbir teklif mektubunun kabul edilmemesi gerektiğini bildirmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın daha sonraki yıllarda yayınlanan bir yazısında ise (4) iç zarfta ad, soyad ve adresin yazılmamış olması, iç zarfın mühürsüz imzasız olması gibi basit şekil eksikliklerinin rekâbeti ve gizliliği engellemediği için diğer talimler huzurunda düzeltilmesi uygun bulunmuştur.

Yargı kararları ve uygulamalar gözlemlendiğinde; idarenin hazine yararı gözeterek, bazı eksik teklif mektuplarını değerlendirmeye aldığını, uyuşmazlık halinde yargının da genellikle idarenin yanında yer aldığı görülmektedir.

İdare bu tür teklifleri reddettiğide ise teklif sahiplerinin hak iddiaları yargı merciilerince kabul edilmektedir. Yargı bu konuda kesinlikle idarenin yanındadır.

¹ T. 1.9.1944 gün ve 112240-10/4318 sayılı yazısı

² T. 30.6.1944 gün ve 112175-119/3222 sayılı yazısı

³ T. 9.9.1947 gün ve 112240-112240-16/1595 sayılı yazısı

⁴ T. 23.10.1952 gün ve 113317-32/14090 sayılı yazısı

Yeni ihale yasasının ilgili maddesinde yasaya uygun olarak hazırlanmamış teklifleri için "reddolunarak hiç yapılmamış sayılır" ifadesi yer aldığıında uygulamada bundan böyle farklılık ve ihtilaflara düşülmeyeceği söylenebilir. Çünkü yasa maddesi hükmü kesinlikle açıktır.

9. ÖNERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İhale komisyonları isteklilerin teklif mektuplarını ve diğer evraklarını inceleyerek ihaleye katılmasını uygun gördüğü teklifleri değerlendirmeye alır. Bu tekliflere "geçerli teklif" denir.

Teklifler değerlendirilirken ilgili yasa maddesi hükümlerine (İh.Y., m 28) ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Koordinatörlüğünde milli Savunma, Maliye ve Gümrük, Tarım Orman ve Köy İşleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarınca her yıl ilkeleri belirlenen ve Resmi Gazete'de yayınlanan "Yapım İhalelerinde Uygun Bedelin Tercihinde Kullanılacak Kriterler ile Eksiltmelerde Kabul Edilecek Azami İndirim Miktar ve Oranları" adındaki tebliği hükümlerine uygun olarak hareket edilmelidir.

Adı geçen tebliğ (1) hükümlerine göre verilen teklifler içinden en uygun olanını seçmek için izlenen yol şu şekilde açıklanabilir.

Öncelikle isteklilerin kesin güvencenin yanı sıra ek güvence vermeyi taahhüt edip etmediklerine bakılır. Ek güvencenin ne olduğu kısaca izah edilirse;

Ek güvence de kesin güvence için kabul edilen değerlerden biriyle sözleşmenin imzasından önce yatırılır. Kesin güvenceye ait diğer şartların ve hükümlerin aynen uygulandığı ek güvence geçici kabulden sonra başkaca bir kayda tabi olmadan geri verilir. Tahmin edilen bedelin % 10 undan fazla olan ek güvence % 10 olarak kabul edilip değerlendirilir.

¹ 4 Şubat 1987 tarih 19365 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan tebliği esas alınmıştır.

Ek teminat banka mektubuyla taahhüd edilmişse limit içi olması şartı aranmaz.

İstekli ek güvence vereceğini teklif mektubunda bildirir. İstekli teklif mektubunda ek güvence vereceğini belirtmemişse sadece kesin güvence vereceği kabul edilir.

Daha sonra uygun bedelin tesbiti için geçerli teklifler arasında şu işlemler yapılır.

1. Düzeltilmiş puan tesbit edilir: Taahhüd edilen ek teminatın yüzde olarak her birimine karşılık 0.20 puan isteklinin esas puanına eklenir. Buna "düzeltilmiş puan" denir ve bu puan, sapma miktarı düzeltme değerinde kullanılır.

2. Daha sonra azami indirim oranı bulunur. Bunun için geçerli tekliflere ait esas puanların ortalaması alınır. Bu ortalamaya eşit ve bunun üzerinde esas puanı olan geçerli teklif sahibi isteklilerin indirimlerinin de ortalaması alınır. Bu ortalamaya % 7 eklenerek bulunan indirim oranı "azami indirim oranı" dır. Bu oranın üstünde kalan indirim teklifleri ihale dışı bırakılır.

Davet suretiyle belli istekliler arasında yapılan veya geçerli teklif sayısı 7 den az olan ihalelerde "azami indirim oranı" puanlarına bakılmaksızın geçerli tekliflerin ortalaması alınıp buna % 7 eklenmek suretiyle bulunur.

4. "Uygun İndirim Oranı" ve "Uygun Bedel" bulunur. Bunun için puanlarına bakılmaksızın geri kalan tekliflerin indirim oranlarının tekrar ortalaması alınır. Bu ikinci ortalama o ihale için "Uygun İndirim Oranı" dır. Buna karşılık gelen bedel "Uygun Bedel" adını alır.

5. "Sapma Puanları" bulunur. İndirim oranları "Uygun İndirim Oranı"nın altında kalan teklifler değerlendirme dışı tutulur. Geri kalan indirim oranlarının "Uygun İndirim Oranı"ndan farkları alınıp ve bu fark 100 ile çarpılır (1). Bulunan değerler o tekliflerin "Uygun Bedel" e yaklaşmasını gösteren "Sapma Miktarları" dır.

¹İndirim oranları 100 ile çarpılıp verildiğinden yeniden 100 ile çarpılmasına gerek kalmamıştır.

6. Düzeltilmiş sapma puanları bulunur. İsteklilere ait "düzeltilmiş" (yoksa esas") puanların en yüksek "düzeltilmiş" (düzeltilmemişse "esas") puandan farkları alınır(1). Her biri (5) katsayısına bölünür. Bulunan bu değer ait oldukları tekliflerin "sapma miktarları"na eklenir. Böylece "düzeltilmiş sapma miktarı" bulunur.

7. "Uygun Teklif" "düzeltilmiş sapma miktarı en küçük olan tekliftir.

8. Birden fazla "Uygun Teklif" bulunmuşsa, indirim oranı en yüksek olan teklif tercih edilir.

9. İndirim oranı ve "düzeltilmiş sapma miktarları" da eşit olan tekliflerden en uygun olanı kur'a yoluyla seçilir.

İsteklilerin kur'adan çekilmeleri mümkün değildir (2).

İhale yasasına göre de; tekliflerin aynı olması halinde, aynı teklifte bulunan isteklilerden ikinci bir yazılı teklif alınır ve bu tekliflerden en uygun bedeli teklif edene ihale yapılır (İh.Y., m 42).

En uygun bedel lafının artık en düşük bedel olarak alınması gerekir.

Eski yasada eşit teklifte bulunanlardan teklifini posta ile gönderenler varsa, tebliğ tarihinden itibaren 24 saat içinde yeni bir öneride bulunmaları kendilerine tebliğ edilirdi. Yeni yasaya göre teklifini posta ile gönderenlerin ikincisi bir teklifte bulunmaları mümkün değildir.

26.1.1985 tarih ve 19647 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan aynı konulu tebliğde bedel tahmini yapılmaması halinde uygun bedelin nasıl tesbit edileceğine dair açıklamalar vardır. Ancak bundan önceki tüm tebliğleri yayımlandığı

¹2. ortalamaya giren ve tekliflere ait en yüksek puan kastedilmektedir.

²Sayıştay 1.Daire K. T.31.7.1984 K984/43

tarihten itibaren yürürlükten kaldıran 23 Şubat 1987 tarihli tebliğde (bu bölümde esas alınan) bu konuya ilişkin bir açıklama yoktur. Bu nedenle eski tebliğin ilgili hükmü geçerlidir.

Yeni ihale yasasında tekliflerden en uygununa ihale yapılacağı öngörülmüş yasalarda ve konuyla ilgili tebliğ ve genelgelerde hep bu "uygun bedel" deyimini kullanılmıştır. Eksiltmelerde uygun bedelin tanımı "Tahmin edilen bedeli geçmemek üzere teklif edilen bedellerin tercihe lâyık görülendir" (İh.Y., m 28) şeklinde yapılmıştır.

Eski yasada ise "uygun bedel" kavramı yerine "layık had" kavramı kullanılmış ve bu da "tahmin edilen bedeli geçmemek üzere teklif edilen bedellerin en düşüğü" olarak tanımlanmıştır (2490, m 36). Ancak; "yapılan karşılaştırma sonucunda idare için daha yararlı olacağı anlaşılan öneri uygun bedel olarak kabul edilebilir. Seçim gerekçesi ve değerlendirme biçimi de kararda belirtilir"(2490, m 36) ifadesi ile en düşük bedelin her zaman "en uygun" bedel olarak kabul edilemeyeceği görüşü benimsenmiştir.

İhalenin Yapılamaması

İhale komisyonları teklif edilen bedellerden hiçbirini "uygun bedel" olarak görmeyebilir, bu durumda sözkonusu iş ihale edilmez.

Komisyonlar ihaleye fesat karıştırıldığı kanısına varırsa bu durumda da ihalenin sağlıksız olarak gerçekleşmesine engel olmak için ihaleyi yapmama kararı verebilir (1). Komisyonlar, gerekçesini kararda belirtmek suretiyle ihaleyi yapıp yapmama yetkisine sahiptir. Komisyonların ihaleyi yapmama kararı kesindir (İh.Y., m 29). Komisyonlar bu takdir yetkisini objektif ölçülere göre kullanmak zorundadır (2).

¹ Danıştay 12.Dairesi K. T. 22.12.1976 E 75/559 K 75/3080

² Danıştay 12.Dairesi K. T.12.2.1975 E 72/3053 K 75/250

10. SÖZLEŞME EVRESİ

İhale komisyonları tarafından alınan ihale kararları ita amirlerince karar tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde onaylanır veya iptal edilir. İtâ amirince karar iptal edilirse ihale hükümsüz sayılır (İh.Y., m 31). İhale kararları itâ amirlerince onaylanmadıkça kesinleşmiş sayılmaz ve hiçbir hukuki sonuç doğurmaz.

15 günlük sürenin hesabında, ihale kararının verildiği gün sayılmayarak, takibeden günden itibaren tatil günleri hariç olmak üzere sayılır ve 15. günde isteklilere kararın onaylandığı veya reddedildiği tebliğ edilir (1).

İstekli, itâ amirince onaylanan ihale kararının (Maliye Bakanlığı vizesi gereken hallerde bu vizenin yapıldığının) bildirilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici güvenceyi kesin güvenceye çevirip noterlikçe tescil edilmiş sözleşmeyi idareye verir. Aksi halde protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve geçici güvence gelir kaydedilir (İh.Y., m 57).

İdare de yasada belirtilen süre içinde sözleşme yapılmasını sağlamak amacıyla kendine düşen görevleri yapmak zorundadır. Yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde istekli, sürenin bitmesinden itibaren en çok 15 gün içinde, 10 gün müddetli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartı ile taahhüdünden vazgeçebilir. Bu halde yükleniciye teminatı geri verilir. Yüklenicide ihaleye girmek ve teminat vermek için yaptığı masrafları geri istemeye hak kazanır (İh.Y., m 60).

Yukarda anlatılan yasa hükümlerine ilişkin değişik durumlar ve adı geçen bazı kavramlar şöyle açıklanabilir.

¹ Maliye Bakanlığı'nın 15.12.1951 gün ve 113307-36-112/15 K 17 Sayılı yazısı: Fıçıcıoğlu'ndan, 1978

10.1. İtâ Amiri

İhale yasasında yazılı işleri yaptırmaya ve ihaleye idarelerin itâ amirleri yetkilidir (İh.Y., m 3). Sözleşmeyi de idare adına itâ amiri imzalar (İh.Y., m 53).

İtâ amiri; devlet hizmetine ilişkin harcamaların geçici veya nihai biçimde ödenmesiyle ilgili olarak muhasiplere yazılı emir ve izin veren kişidir (M.U.K., m 10). Ayrıca tahakkuk eden masrafı ödetmek görevi de itâ amirinin görevleri arasındadır (M.U.K., m 11).

Devleti borç altına sokacak her türlü kararın itâ amirince onanması şarttır. İhale Kararları ca itâ amirince onaylanmadan kesinleşmiş sayılmaz.

Birinci derece itâ amirleri bakanlardır. Bakanların sorumluluklarını belli etme yetkisi T.B.M.M'ne aittir (M.U.K., m 13).

Bakanlar kendi bütçelerinin itâ amirleridir. Harcama gerçekleştiği mahallindeki Saymanın (muhasibin) vizesinden ödenmek üzere her bakan ikinci dereceden itâ amirine yetki verebilir (M.U.K., m 71).

Bakanlar ikinci dereceden itâ amirlerinin merkezden izin almaksızın hangi tür ve tutardaki sözleşmeleri yapmaya yetkili olduklarını mali yıl başında duyururlar (M.U.K., m 62).

İkinci derece itâ amirlerinin bakanlara göre hukuki durumları özel vekil ile asil arasındaki hukuki ilişkiden farklıdır. Diğer bir deyişle ikinci dereceden itâ amiri birinci dereceden itâ amirinin vekili değildir. İkinci dereceden itâ amiri bakana göre bütçe uygulamalarının da yasal yönden tamamen ayrı bir yasal kuruluş niteliği taşır. Bu nedenle herhangi bir düşünce ile bakanın ikinci derecedeki itâ amiri yerine geçebilmesi mümkün değildir (1).

¹ Sayıştay Genel Kurul Kararı T.2.7.1969-3385

Adı geçen ikinci dereceden itâ amirleri şunlardır;

- Valiler, kaymakamlar,
- Yatırımcı kuruluşlarda bölge müdürleri,
- Hastanelerde hastane baş hekimi

- Yükseköğretim kuruluşlarında ve üniversitelerde rektörleridir. Bu yetki uygun görüldüğü ölçüde ve gerektiğinde yardımcılara, dekanlara, enstitü ve yüksek okul müdürlüklerine, üst kuruluşlara bağlı birim başkanları ile kuruluş ve üniversite genel sekreterlerine devredilebilir (1).

İhale kararları itâ amirlerince onaylanmadan kesinleşmiş sayılmaz. Buna ek olarak bedel tahmini yapılmadan Kapalı Teklif Usulü ile yapılan ihalelerde ihalenin geçerliliği bizzat ilgili bakanın onayına bağlıdır (İh.Y., m 44). Her iki durumda da ihale bedeli ne olursa olsun onama makamı ilgili bakandır. İlgili bakan;

- Üniversitelerde Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığdır.

- Diğer katma bütçeli dairelerde ise onamaya yetkili bakanlık bağlı bulunduğu bakanlıktır.

- Belediye ve özel idarelerde onamaya yetkili bakanlık İçişleri Bakanlığdır.

- Hiçbir bakanlığa bağlı olmayan TBMM, Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay gibi kuruluşlarda ise onamaya yetkili en üst makam bu yerlerin itâ amirleridir.

İtâ amirleri geçici ihale kararlarını onaylarken ihalenin yasaya uygun biçimde yapılıp yapılmadığı denetlemekten başka, tesbit edilen uygun bedelin hazine menfaatine uygun düşüp düşmediğini de araştırmak yetkisine sahiptirler (2).

¹7546 Sayılı YÖK Yasası, m 57

²Danıştay 12.Daire T.18.11.1971 E 69/3126 K 71/2669

10.2. İtâ Amiri Onayı

İhale komisyonları tarafından alınan ihale kararları itâ amirleri tarafından, karar tarihinden itibaren en geç 15 iş günü içinde onaylanır veya iptal edilir. İta amirlerince karar iptal edilirse ihale hükümsüz sayılır (İh. (İh.Y., m 31). Bu durumda ihalenin aynı usulle yeniden yapılması gerekir.

İhale yasasına göre komisyonlar ihale yapmama kararı vermişse bu kararları kesindir (İh.Y., m 29). Kararın ayrıca itâ amiri tarafından onaylanmasına gerek yoktur.

İtâ amirlerinin takdir hakkını kullanarak ihaleyi reddettiği durumlarda, daha sonra yapılan ikinci ihale ile ihtiyacın daha yüksek fiatla karşılanması halinde, iki ihale arasında meydana gelen fiyat farkından dolayı itâ amirleri sorumlu tutulamaz (1),(2).

Eğer ihale ihmal sonucu onanmamışsa bundan itâ amiri sorumludur. Evrakların tanzim edilmesi, yerine ulaştırılması sırasında doğacak aksaklıklardan, yani idarenin kendi iç işleyişinden dolayı ihale evrakının itâ amirinin önüne geç ulaşmasından doğacak aksaklıklardan ilgili görevliler sorumludur. Bu aksaklıklar yüklenici için mazaret değildir, süre işlemeye devam eder.

İtâ amirleri ihale kararlarını ya onaylar ya da onaylamaz. Kararı kısmen ya da şartlı olarak onanmak söz konusu değildir (Türkoğlu vd., 1985).

Yasada öngörülen süresinde değilse, bu süreden sonra onaylanan ihale kararları da hukuken gerçekleşmiş sayılmaz.

¹ Sayıştay Genel Kurul K. T.6.10.1977 K 2356

² Sayıştay Genel Kurul K. T.15.10.1941 K 2266/1869

10.3. Maliye Bakanlığı Vizesi

Maliye Bakanlığı vizesine tâbi tutulacak olan sözleşmelerin parasal sınırları her yıl Mali Yılı Bütçe Kanunu'na ekli ilgili cetvelde belirtilir.

Vizeye tâbi olan sözleşme tasarıları ve ekleri vize için Maliye Bakanlığına gönderilir.

Maliye Bakanlığı'na gelen taahhüt ve sözleşme tasarılarından uygun görülenler 15 gün içinde vize edilirler. Uygun görülmeyenler ise aynı süre içinde gerekçeli olarak ilgili kuruluşa gönderilir. Aykırılık ya da eksiklikler söz konusu gerekçe doğrultusunda giderildikten sonra Maliye Bakanlığı'na tekrar gönderilir. Bakanlıkça sözleşme tasarıları bu noktalardan tekrar incelenir ve tatil günleri sayılmamak üzere beş gün içinde vize edilir. Eksiklik ve aykırılıklar giderilmemişse ve yine uygun bulunmazsa geri çevrilir. Bu durumda yasaların açıkça yasaklamadığı konularda ilgili itâ amirlerinin sorumluluk üstlenmesi durumunda sözleşme tasarıları imzalanabilir. Ancak sayıştay kanunun ilgili hükümleri saklıdır.

Sözleşme tasarılarının vize edilmeden imzalanması ve notere tescil ettirilerek taahhüdün uygulanmaya başlanması yasaya aykırıdır. Bu durumdan doğacak sonuç ilgili idareye aittir. Buna yol açan görevliler hakkında ihale yasasının 86. maddesi hükümlerine göre işlem yapılır (1).

Bütçe kanunda, özel idare ve belediyelerin harcamayı gerektiren sözleşme tasarıları bedeli ne olursa olsun vize dışı bırakılmıştır (2).

Belli parasal sınırlar içinde kalan sözleşme tasarıları Maliye Bakanlığı adına bizzat o yer valisi veya görevlendi-

¹4 nolu D.İ.G. 30.1.1985 tarih ve 18651 Sayılı Resmi Gazete' de yayınlanmıştır.

²8 nolu D.İ.G, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 18.1.1987 gün ve 19345 sayılı Resmi Gazete'de yer almıştır.

receği vali yardımcısı tarafından vize edilir. Bu vizele-
re ait bilgiler her ay sonu itibariyle ertesi ayın en geç
beşinci gününe kadar Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na gönde-
rilir (1).

Maliye ve Gümrük Bakanlığına vize için gönderilecek
dosyalar bir asıl dosya ve bunların onaylı suretlerini ih-
tiva eden bir suret dosya olarak düzenlenir. Vize edil-
dikten sonra asıl dosya idareye iade edilir. Bu dosyalarda
bulunması gereken bilgi ve belgeler şöyle sıralanabilir (1);

10.3.1. Vize için bakanlığa önyazı yazılması

Vize için bakanlığa yazılacak yazıda belirtilmesi ge-
reken hususlar:

- a. İdaresi
- b. Yüklenicinin ismi veya ünvanı
- c. Taahhüdün konusu
- d. Taahhüdün tutarı
- e. Ödeme saymanlığı
- f. Varsa işin DPT yatırım proje numarası ve bu numara-
nın Resmi Gazete'de yer aldığı sayfa ve sıra numarası.

Dosya vize edilmeyen bir işin yeniden ihalesi ve vize-
si ile ilgili ise daha önce vize talep eden idare yazısı ve
vize edilmediğine ait bakanlık yazısının tarih ve numarası.

Yazıda ayrıca dosyanın "1050 Sayılı M.U.K.'nun 64.
maddesi gereğince vize edilmesi için" gönderildiği hususu
özellikle ve dikkati çekecek şekilde belirtilmelidir.

Yukarda sayılan bilgileri ihtiva etmeyen yazıyla gön-
derilen dosyalar vize edilmez.

¹4 nolu D.İ.G., Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 30.1.1985 tarih
18651 Sayılı R.Gazete'de yayınlanmıştır.

10.3.2. Vize dosyasında bulunması gereken belgeler

1. Onay belgesi
2. Sözleşme tasarısı
3. Tahmin edilen bedel tutanağı ve dayanakları
4. Bina veya benzeri yapım işlerinde arsa veya arazi- nin tapusu veya tahsis belgesi ile imar durumu bel- gesi.
5. Yıllık yatırım programında yer alan işler ile bu programdaki ek veya değişikliklere göre yapılacak iş- lerde, Bütçe Kanunu'nun bu konudaki hükümlerinin ve yatırım programının uygulaması, koordinasyonu ve izlenmesine dair -her yıl Bakanlar Kurulu tarafın- dan çıkarılan- kararın öngördüğü işlemlerin yapıl- dığına dair belgeler.
6. Şartnameler
7. Sözleşme tasarısı
8. Yeterlik belgesi komisyonu kararları
9. O yıla ait yürürlükteki uygun bedelin belirlenme- sinde kullanılan kriterlerle ilgili tebliğe uygun olarak yapılan uygun bedel hesap cetveli
10. Kaç teklif verildiğine ait tutanark
11. Üzerine ihale yapılan istekliye ait geçici güvenceye ait belgeler
12. Üzerine ihale yapılan isteklinin şartnamede belir- tilen şekli ile ihale komisyonlarına verdiği belge- lerin tamamı
13. İhaleye katılan bütün isteklilere ait teklif mek- tupları
14. İhale komisyonları tarafından düzenlenen her türlü tutanak ve alınan bütün kararlar

15. Tekliflerin teknik incelemesinin yapıldığı durumlarda, teknik inceleme sonuçlarını gösterir belgeler
16. İhale kararının onaylandığına ait yetkili itâ amiri onayı
17. Bakanlık veya ilgili valilikçe gerektiğinde istenilecek belgeler
18. Vize dosyasında bulunan bütün belgeleri gösteren onaylı dizi pusulası.

10.4. İhalenin Tebliği

İhale kararları itâ amirlerince onaylandıktan sonra engeç beş işgünü içinde üzerine ihale yapılana veya vekiline imzası alınmak suretiyle tebliğ edilir (İh.Y., m 32). Tebligat yazılı olarak yapılmalıdır (1).

Bizzat tebligat yapılamıyorsa yüklenicinin işlem dosyasında belirttiği tebligat adresine iadeli taahhütlü mektupla tebligat yapılır. Tebligat PTT vasıtasıyla yapılmalıdır (2). Mektubun postaya verilmesini takibeden yedinci gün kararın istekliye teblig tarihi sayılır (İh.Y., m 32). Postadaki gecikme yükleniciyi bağlamaz ve tebliğ zamanında yapılmamış sayılır (3).

Yüklenicinin tebligat adresi işlem dosyasında belirttiği adrestir. Yüklenici tebligat adresindeki değişikliği noter kanalıyla idareye bildirdiği takdirde tebligat ihale yasasında öngörülen şekliyle yeni adresine yapılır.

Yasada yüklenici veya vekiline tebligat yapılabileceği belirtilmiştir (İh.Y., m 32). Ayrıca yine tebligat yasa-

¹Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T 20.4.1965 E 6107 K 2105

²7201 Sayılı Tebligat Yasası, m 1

³Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T 26.10.1965 E 5214 K 645

sında da vekil aracılığı ile takibedilen işlerde tebligat vekile yapılır denilmektedir (1).

Vekile tebligat yapılırken vekilin vekâletnamesinin halen geçerli olup olmadığının araştırılması ve tebligatın buna göre yapılması gerekir. Ancak uygulamada bu her zaman mümkün olmayacağından tebligatın vekil yerine yükleniciye yapılması daha uygun olur (2). Çünkü vekilin yaptığı işlerden müvekkil sorumludur (3).

İstekliye ihale kararının onandığı veya iptal edildiği yukarda anlatılan şekli ile kendisi veya vekiline imzası alınmak suretiyle ya da iadeli taahhütü olarak posta ile yapılmalıdır. Yasada öngörülen şekil budur. Yasadan ayrı olarak ihale kararının tebliğinde tebligatla ilgili yasanın farklı hükümleri uygulanamaz.

Tebligat yasasının hükümleri ancak ihale yasasında tebligatla ilgili hükümlerin bulunmadığı durumlarda geçerlidir (İh.Y., m 93). Örneğin istekli adresinde bulunamaz veya tebliği almaktan kaçınırsa tebligat yasasının 21. maddesi uygulanır.

İhale kararının onaylandığı veya reddedildiği istekliye kanuni süresi içinde ve kurallarına uygun olarak duyurulmalıdır (4). Aksi halde yüklenici ihaledne vazgeçerek fesih hakkını kullanabilir (5),(6), (İh.Y., m 60) ve ihale girmek için yaptığı masrafları istemeye hak kazanır. Bu takdirde buna ebeş olanlar hakkında cezai işlem uygulanır ve bir hazine zararı meydana gelmişse kendilerine ödetilir (İh.Y., m 60).

¹7201 Sayılı Tebligat Yasası, m 2

²BİG., Sayı 99-2 B06/1314 T.26.1.1982: Bayındırlık Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü uygulamaları ile ilgili yürürlükteki genelgelerden, 1983

³Borçlar Kanunu, m 398

⁴Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T 20.4.1965 E 6107 K 2105 E308/222

⁵Yargıtay 4.Hukuk Dairesi T 20.4.1965 E 6107 K 2105 E308/222

⁶Yargıtay 5.Hukuk Dairesi T 21.4.1975 E 975 13855 K979(4140

10.5. Sözleşme Yapılması

10.5.1. Yükleniciye düşen görevler

Yüklenici itâ amirince onaylanan veya Maliye Bakanlığı vizesi gerekiyorsa vize edilen ihale kararının kendisine tebliğ edilmesini izleyen günden itibaren 15 gün içinde geçici temiantı kesin teminata çevirmeye ve noterce tescil edilmiş sözleşmeyi idareye vermeye zorunludur. Bu zorunluluklara uyulmadığı takdirde protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve geçici teminat gelir kaydedilir (İh.Y., m 57). Ayrıca haklarında ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili bakanlık tarafından bir yıla kadar ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilir. Bu kararlar Resmi Gazete'de ilân ettirilir ve ilgililerin müteahhitlik sicillerine işlenir (İh.Y., m 84).

Burada esas olan yüklenicinin ihale kararının tebliğ edildiği günden itibaren 15 gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmesi zorunluluğudur. Maliye Bakanlığı vizesi gerekiyorsa bu vizenin yapılmasından sonra idare, yükleniciye vizenin yapıldığını tebliğ eder. Bundan sonra 15 günlük süre işlemeye başlar.

Yüklenicinin bu 15 günlük sürede yapması gereken işler şöyle sıralanabilir.

a. Kesin güvenceyi yatırmalıdır.

Kesin güvence olarak nelerin alınabileceği ve bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar daha önce geçici güvence bölümünde incelenmişti. Kesin güvence alınmasındaki amaç ihale konusu işin sözleşme ve şartnamelere uygun olarak yapılmasını sağlamaktır.

Kesin güvence sözleşme yapılmasından önce yükleniciden, ihale bedeli üzerinden % 6 oranında hesaplanmak suretiyle alınır (İh.Y., m 54).

Yüklenicinin kesin teminatı vermesi için ihalenin onaylandığının kendisine tebliğ edilmiş olması gerekir (1).

Daha önce alınan geçici güvence kesin güvenceye çevrilir, kalanı yüklenicinin hakedişlerine karşı verilecek paralardan % 10 alıkonularak kesin güvenceye çevrilir (İh.Y., m 55).

Geçici güvence, güvence mektubu olarak verilmişse kalanın güvence mektubu veya diğer değerler ile ya da yukarda anlatılan yol izlenerek tamamlanması mümkün değildir. Çünkü geçici güvence mektubunun düzenleniş ve verilmiş amacı farklıdır. Mektubda yer alan ifade işin şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yapılmaması veya taahhüdün yerine getirilmemesi hallerinde idareye mektup üzerinde tasarruf hakkı vermez (2).

Yüklenicinin kesin güvenceyi yatırmadığı hallerde protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve geçici güvence gelir kaydedilir (İh.Y., m 57). İdare bundan başka herhangi bir cezai işlem uygulayamaz. Güvenceyi aşan cezaları sağlamak amacıyla şartnamelere ve sözleşmelere özel hükümler konulması yasaya aykırıdır (3).

b. Noterlikçe tescil edilmiş olan sözleşmeyi idareye vermelidir.

Sözleşme, idare ile yüklenici arasında yapılan yazılı anlaşmadır (İh.Y., m 4).

Bütün ihaleler bir sözleşmeye bağlanır. Sözleşme idare adına itâ amiri tarafından imzalanır (İh.Y., m 53).

Sözleşmeler yasada belirtilen şekliyle yapılmalıdır. Yasada belirtilen şekil ve şartlara uymayan sözleşmeler

¹ Yargıtay Kararı E 5676 K 5559

² Gönen ve Işık, 1984

³ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul K. T 4.3.1968 E 908/2 K 6

geçerli değildir (1).

Sözleşme akdi sırasındaki geçerlik ve şartlara uymakta idare ile yüklenici arasında hiçbir fark yoktur. Her iki tarafta yasa ile kendisine yüklenen görevleri yerine getirmek zorundadır (2). Sözleşmede tarafların hak ve sorumlulukları düzenlenmiştir. İdarenin kendi iç işleyişini gerekçe göstererek sözleşmede üstüne düşen görevleri tam ve zamanında yerine getirmemesi idarenin yükümlülüklerini azaltmaz (3).

Noterlik Kanunu'na göre tescil, sicil defterine sıra numarası altında işlemin tarih ve numarası ilgililerin ad ve soyadları işlemin niteliği yazılmak suretiyle yapılır (4).

Yüklenici sözleşmeyi notere tescil ettirdikten sonra süresi içinde (15 gün) idareye teslim etmelidir. Aksi halde protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve varsa geçici teminat gelir kaybedilir.

İhale kendiliğinden bozulmaz, bozulması için itâ amirinin onayı gerekir. İdare, 15 günlük süre geçtikten sonra isterse fesih hakkını kullanabilir.

İdarenin fesih hakkını zamanında kullanmış olması bir daha kullanmayacağı anlamını doğurmaz. İdarenin fesih ve geçici güvenceyi gelir kaydetme hakkı saklıdır (5).

İhale feshedildi ise geri dönülmez (6).

15 günlük süre geçtikten sonra yükümlülüklerini tamamlayan yüklenici kesin güvenceyi verir ve sözleşme

¹Yargıtay 4.Hukuk Dairesi K.T.28.9.1967 E 6581 K 6822

²Sayıştay Daireler Kurulu K. T.24.10.1973 K 183/1

³Yargıtay 15.Hukuk Dairesi K. T.105.1987 E 76/2747 K77/1092

⁴1512 Sayılı Noterlik kanunu, m 108

⁵Yargıtay Ticaret Dairesi K. T.27.5.1943

⁶Yargıtay 4.Hukuk Dairesi K. T.19.12.1958 E 8856 K 8226

yapma talebinde bulunursa idarenin de uygun görmesi halinde sözleşme yapılabilir (1).

10.5.2. İdarenin görev ve sorumluluğu

Sözleşmedeki taraflardan biri olan idare, yasanın 57. maddesinde yazılı süre içinde sözleşme yapılması hususunda kendisine düşen görevleri yapmakla yükümlüdür (İh.Y., m 60). Bu görevler şöyle sıralanabilir.

- a. Yüklenicinin yasaya uygun şekilde getirdiği kesin güvenceyi teslim almak.
- b. Sözleşme tasarısı ve eklerini noterce tescil edebilecek hale getirmek.
- c. Sözleşmeyi imzalamak (İdare adına itâ amiri imzalar)

İdarenin bu yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, yüklenici sürenin bitiminden itibaren en çok 15 gün içinde 10 gün süreli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartıyla taahhüdünden vazgeçebilir. Fakat bu sürede ve yasaya uygun şekilde taahhüdünden vazgeçmeyen yüklenici, daha sonraki günler için taahhüdü ile bağlı kalmış sayılır. Ancak bu bağlı kalmanın kaubl edilebilir bir süre için geçerli olması gerekir. Yüklenicinin çok uzun bir süre taahhüdüyle bağlı kalmıyacağı açıktır (2).

Yüklenicinin süresinde yasaya uygun olarak protesto çekmesi, idarenin de protestoyu tebellüğ ettiği tarihten itibaren geçecek 10 günlük sürede yasalarla belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde yüklenici de taahhüdü yerine getirmek ve sözleşme yapmak zorundadır.

¹Yargıtay 4. Hukuk Dairesi K. T.10.4.1958 E 10322 K 2364

²Yargıtay Hukuk Genel Kurul K. T.5.10.1960 E 960/37, K 37

İdare yasada belirtilen süreler içinde üzerine düşeni yapmazsa yüklenicinin teminatını geri vermek zorundadır. Bu durumda yüklenici ihaleye girmek ve teminat vermek için yaptığı masrafları belgelemek kaydıyla geri istemeye hak kazanır (İh.Y., m 60), (1). Bu masraflar pul, resim, harç, noter, güvence yatırmak için yapılan masraflar olup yüklenicinin mahrum kaldığı kârın tazmin edilmesi söz konusu değildir (2),(3)(4).

Yargı konuya ilişkin diğer kararlarında daha farklı bir görüş benimseyerek, "isbat etmek ve teminat tutarını geçmemek şartıyla kâr mahrumiyetine de hükmedilebilir" (5),(6),(7).

Yargıtay 4.Hukuk Dairesi (8) böyle bir kararın yanlış olduğuna hükmederek "yüklenici ancak idarenin taahhüdünü yerine getirmemesinden dolayı fiilen bir zarara görmüş ise, bunu isbat ettiği takdirde davalı, idareden en çok teminat akçesi tutarında bir tazminat isteyebilir. Tazminat akçesi tutarı ile sınırlı tazminata (kâr yoksunluğu için) karar verilmesi yasaya aykırıdır" görüşünü benimsemiştir.

1 Danıştay 12. Daire K. E 71/2298 K 73/1625

2 Yargıtay Ticaret Dairesi K. T.9.2.1946 K 3487/299

3 Yargıtay 4.Hukuk Dairesi K. T.2.10.1958 E 7083 K 6132

4 Yargıtay 15.Hukuk Dairesi K. T.17.3.1977 E 76/535 K 77

5 Yargıtay 15.Hukuk Dairesi K. T.6.12.1974 974/2094 E 974/2212

6 Yargıtay Genel Kurul K. T.15.6.1966 K 192

7 Yargıtay 15.Hukuk Dairesi K.T.1.3.1976 975/5379 E 976/835 K

8 Yargıtay 4.Hukuk Dairesi K. T.6.2.1958 E 7849/K 738

10.6. Sayıştay Vizesi

Sayıştay denetimine tâbi daire ve kurumlarda yapılan ihale sözleşmeleri, noter tescilinden sonra üç gün içinde Sayıştay'a gönderilirler (1). Tescile tâbi olmayan sözleşmeler için bu süre yedi gündür (2).

Sözleşmeler sayıştayca tescil edilmedikçe uygulanamaz (1). Bu zorunluluktan kurtulmak için sözleşmelere Sayıştay tescilinden önce uygulanabilecekleri yolunda hükümler konamaz (3).

Sözleşmelerin Sayıştayca tescilinden sonra uygulanabileceğinin sözleşme metinlerinde belirtilmesi gerekir(4). Sözleşmelerde "sözleşmelerde yetkili makamın onayından sonra yürürlüğe girer" şeklinde ifadeler kullanılmışsa bunun "sayıştayca tescil edildikten sonra" şeklinde yorumlanması gerekir (5).

Sayıştay'a vize için gönderilecek olan dosyaların hazırlanmasında ve bu amaçla yazılan ön yazıda dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle sıralanabilir (4);

10.6.1. Tescil için Sayıştay'a önyazı yazılması

Sözleşmelerin gönderilmesi sırasında Sayıştay Bakanlığına yazılan yazıda belirtilmesi gereken hususlar şunlardır.

- a. Dairesi
- b. Müteahhit Firma
- c. Taahhüdün Konusu

¹ 832 Sayılı Sayıştay Kanunu, m 30

² 832 Sayılı Sayıştay Kanunu, m 36

³ Sayıştay 7.Daire Kararı T.8.5.1973 291/488

⁴ 279 seri nolu Sayıştay Başkanlığı Genelgesi: Türkoğlu ve Egemen'den, 1980

⁵ Sayıştay Daireler Kurulu K. T.7.5.1975 K 237/1

- d. İhale tutarı
- e. Sözleşmenin noterlikçe tescil tarihi ve numarası
- f. Ödeme saymanlığı
- g. Varsa işin yatırım proje numarası ve bu proje numarasının Resmi Gazete'de yer aldığı sayfa ve sıra numarası.

10.6.2. Sözleşme dosyalarında bulunması gerekli bilgiler

- a. Harcamaya ilişkin olarak çeşitli konularda düzenlenen sözleşme metinleri (noter tasdikli iki nüsha),
- b. Ödemelerin bütçenin hangi tertibinden ve hangi saymanlıkça yapılacağını, şayet ihale konusu iş yıllık yatırım programında yer alıyorsa yıllık yatırım programında hangi proje numarası ile yer aldığını belirten ve ihalenin yapılmasına izin veren lüzum müzekkeresi,
- c. İlanlarla ilgili bütün belgeler,
- d. Kapalı zarf usulü ile yapılmış ihalelerde seri sayılı makbuzlar karşılığında alınan zarfların adedini gösteren tutanak ile verilen teklif mektupları,
- e. İhaleye katılanlar gerçek kişi iseler şartnamede istenmesine göre Ticaret Odası Belgesi (veya Sanayi Odası, Ticaret ve Sanayi Odası Belgesi).
- f. İhaleye katılanlar şirketler ise usulüne göre istenecek belgelerden başka, Ticaret Odası Belgesi veya benzeri resmi bir makamdan şirketin sicile kayıtlı ve halen faaliyette olduğuna dair belge ile şirketin imza sirküleri veya şirket adına tekliflerde bulunacak kimselerin şirkete ait noter tasdikli vekâletnameleri.
- g. Şartnameler (İhale Şartnamesi, Özel Şartname, Teknik Şartname).
- h. Geçici ve kesin teminata ait uygun belgeler.

1. Yıllık yatırım programında yer alan işlerle, bu programdaki değişikliklere göre yapılacak işlerde, Bütçe Kanununun bu konudaki hükümlerinin ve yatırım programının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine ilişkin her yıl Bakanlar Kurulunca çıkarılan kararların öngördüğü işlemlerin yapıldığını gösteren belgeler.

j. Gerekli ihale komisyonu kararı.

k. İkinci dereceden itâ amirince onaylanan sözleşmeler için, itâ amirine bu yetkiyi veren ilgili bakanın onay yazısı.

l. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından çıkarılan birim fiyat ve tarifleri.

m. Detaylı keşif özeti ve icmalî.

n. Yetirlik Belgesi

o. İşin niteliğini ve karakteristiğine belirten mimari avan proje.

Bunlara ek olarak ayrıca, sözleşme dosyasında bulunan belgelerin sırasını gösteren bir fihrist de yer almalıdır.

Tescil edilmek üzere Sayıştay'a gönderilen sözleşmelerden mevzuata uygun olanlar Sayıştay'ca tescil edilirler. Uygun bulunmayanlar gerekçeli bir yazı ile dairesine iade edilirler. Tescil için yeniden Sayıştay'a gönderilen sözleşme dosyaları eğer uygun görülürlerse vize edilirler. Uygun değilse 1. Başkanlığa sunulur. Sözleşme burada da uygun bulunmazsa ilgili belgeler Sayıştay dairesi kararıyla birlikte ilgili idareye iade edilirler. İlgili dairenin dosyanın vize edilmesine itiraz etmesi halinde durum dairesel kuruluna 1. başkan tarafından iletilir. Kurul sözleşmeyi mevzuata uygun bulursa vize eder, uygun bulunmazsa sözleşme dosyası dairesine iade edilir (1).

¹ 832 Sayılı Sayıştay Kanunu, m 32

Yasaların açıkça yasaklamadığı konularda, itâ amirinin sorumluluğu üstlenmesi ve bunu Sayıştaya bildirmesi halindne sözleşmeler uygulanabilir (1).

Sözleşmelerin Sayıştayca vize edilmesi ilgilileri sorumluluktan kurtarmaz ve Sayıştayın yargı yetkisi saklıdır (1).

¹ 832 Sayılı Sayıştay Kanunu, m 32

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yasa uygulamaları mühendislik formasyonun gerektirdiği matematik kesinlikte olmaması nedeni ile mühendislere yabancı gelmektedir. Bu alanda ihale yasasının dışında Muhasebe-i Umumiye Yasası, Sayıştay Yasası,... gibi birden fazla yasanın uygulanıyor olması, ayrıca ihale yasasının kapsam olarak daha önce de belirtildiği gibi çok değişik konuları içermesi güçlüğü boyutlarını biraz daha artırmaktadır. Tezde, bu endişeden hareketle uygulamada çalışan mühendise yasa, yönetmelik, genelge,... ve yargı kararlarının dışında, ancak, bunların ışığında genel bir görüş verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın en doğrusu bulduğu söylenemez. Bazan bir yargı kararı çok değişik bir konudaki görüşü etkilemektedir. Uygulamada çalışan kişinin böyle bir yoruma varabilmesi için yasa, yönetmelik, genelge,... nin dışında yargı kararlarını da çok iyi bilmesi gerekmektedir. Sözgelimi teklif mektubunda, teklif edilen bedelin hem yazı hem de rakkamla yazılması yasa gereği iken yargının "Bu eksiklik şekle ait olduğu için teklif mektubu kabul edilebilir" kararı uygulanmaktadır.

Yasama, yürütme ve yargı düzenin gidişini de belirleyen üç önemli organdır. Bunların birbirini engelleme-yip bütünlemesi gerektiği daima bilinmelidir. Mevzuat olarak adlandırılan bu üç organın kurallarına kesin olarak bağlı kalmak yeni bir takım sorunların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu görüşten hareketle uygulayıcı yorumunu işin sağlıklı olarak sonuçlandırılması doğrultusunda yapmalıdır.

Tezde inşaat ihalesi uygulamasının ancak bir bölümü işlenmiştir. Konunun sonuçlanabilmesi için diğer bölümlerin tamamlanmasının yanı sıra değişik ülkelerdeki uygulamaların incelenmesi, teknolojik gelişmelerin (prefabrikasyon, öngerilmeli beton, yüksek mukavemetli beton-

lar,...) ve bunların getireceği zorunlulukların bilinmesi, kendi inşaat endüstrümüzün işgücü (mühendis, usta, düz işçi), eğitim, malzeme, üretim ve taşıma yönleri ile yeniden araştırılması ve bütün bunların diğer sosyal ve ekonomik sorunlarından soyutlanmaması gerekmektedir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Abama, M., Gönülal, İ., 1986, Açıklamalı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelikler, Anadolu Basın Yayın Gazetecilik, 575 s.
- Arlı, S., 1985, Yapı işleri uygulaması, Başbakanlık Basımevi, 153 s.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 1987, İlgili mevzuat ve uygulamada görülen aksaklıklar, Yapım Dairesi Başkanlığı, 83 s.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 1986, Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi, Başbakanlık Basımevi, 27 s.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 1986, Sözleşme (Tasarısı), Başbakanlık Basımevi 15 s.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 1984, Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi, Başbakanlık Basımevi, 27 s.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 1983, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü uygulamaları ile ilgili yürürlükteki teknik genelgeler, Bayındırlık Bakanlığı Matbaası, 349 s.
- Egemen, E., ve Türkoğlu, Y., ve Şakı, T., 1985, İhale hukuku ve İnşaat işleri, Olgaç Matbaası, 1055 s.
- Egemen, E., ve Türkoğlu, Y., 1980, Devlet ihaleleri hakkında Sayıştay, Danıştay, Yargıtay kararları, Olgaç Matbaası, 496 s.
- Fıçıcıoğlu, Z., 1978, İçtihatı açıklamalı 2490 Sayılı Araştırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile Muhasebe-i Umumiye Kanunu, Ayyıldız Matbaası, 800 s.
- Gönen, D. ve Işık, H., 1984, Açıklamalı Devlet İhale Kanunu, Neyir Matbaası, 424 s.
- Yeşilada, E., Hakman, Y., 1975, Bina inşaat kontrol el kitabı, Bayındırlık ve Bakanlığı Baskı İşleri Atelyesi, 226 s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Yıldırım, F.K., 1985, Mevzuat el kitabı, Özgün Matbaacılık,
418 s.

RESMİ GAZETE, TEBLİĞ, GENELGELER

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü,
ek özel şartnamı, T 24.2.1987, Sayı B.06/Başbakanlık/99.2/1254/B

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, T.23 Şubat 1987, Sayı B.06/
Başkanlık/99.2/12151/B.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü,
Sayı B 06/İki Büro/775/E

Maliye Bakanlığı, T.1.9.1944 ve 112240-10/4318 sayılı yazı.

Maliye Bakanlığı, T.30.6.1944 ve 112175-119/3222 sayılı yazı.

Maliye Bakanlığı, T.9.9.1947 ve 112240-112240-16/1595 sayılı
yazı.

Maliye Bakanlığı, T.15.12.1951 ve 113307-36-112115 K 17 sa-
yıllı yazı.

Maliye Bakanlğı, T.23.10.1952 ve 113317-32/14090 sayılı
yazı.

30.12.1983 Tarih ve 18267 Sayılı Resmi Gazete.

30.1.1985 Tarih ve 18651 Sayılı Resmi Gazete

4.2.1987 Tarih ve 19365 Sayılı Resmi Gazete

18.1.1987 Tarih ve 19345 Sayılı Resmi Gazete

